

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

nr 5
maj 1960
pris 1 krona

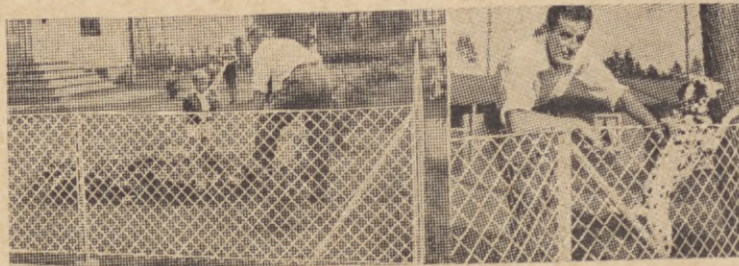

SM- stängsel stoppar...

... stoppar mot rost och alla angrepp av väder och vind. SM-stängsel har inte bara ett ytskikt som skydd mot rost, utan är helt igenom av en speciellt beständig lättmetallegering. Därför är SM-stängsel underhållsfritt och blir billigare i längden. För har Ni tänkt på vad som gör ett stängsel billigt? Jo, det ska vara lätt att sätta upp — lejd arbetskraft är minsann inte billig — och underhållsfritt. Kostnaden är alltså inte priset Ni betalar i järnhandlarns kassa, utan kostnaden när stängslet står på plats — eller vad det kostat Er om 10 — ja om 20 år. Under dessa år blir Ert SM-stängsel inte bara en vacker ram — omkring tomten — det kommer också att stoppa många angrepp utifrån. Ni behöver heller aldrig vara orolig för barnens plötsliga impulser att springa ut på gatan, eller att de ska göra sig illa på rostiga taggar. Gå in till Er järnhandlare och be honom visa SM:s "stängselbyggsats" av lättmetall. Är Ni det minsta praktisk sätter Ni upp SM-stängsel själv som fritidsnöje.

 Gå in till Er järnhandlare, och prata SM-stängsel, så får Ni ett par handskar, som Ni har användning för i trädgårdsarbetet.

SM
stängsel
rostar aldrig

Grundskott i åldersvallen

En motion i Örebro stadsfullmäktige (refererad på annan plats i detta nummer!) har gett eko i pressen — ja, det fanns så pass mycket sprängstoff i den att en riksdagsman, Erland Carbell, ögonblickligen satte sig ned och plitade hop en fråga till socialministern. Så gör man i regel inte av pur artighet mot stadsfullmäktigeledamöter i Örebro och annorstädes. Innehållet i Örebro-motionen är verkligen av sådan art att det kan utlösa stark känslereaktion hos folk med sociala rättvisekrav.

Vad innehåller då motionen? Jo, motionärerna, kurator Charles Andersson och fru Lisa Johansson, påpekar det orimliga i att stadens lönenämnd utfärdar anvisningar om att personer, som uppnått 35 års ålder, inte kan erhålla kvalificerade tjänster i olika kommunala företag — endast i undantagsfall bör man rucka på den stipulerade åldersgränsen, heter det vidare i direktiven.

I motiveringen framhåller de båda fullmäktigeledamöterna, att arbetsförmedlingsstatistiken visar att personer, som befinner sig i gränstrakterna av det magiska åldersstreck, skulle i ett ansenligt antal fall ha kunnat placeras i arbete om inte de refererade bestämmelserna existerat. Vidare påpekas att sådana anställningshinder som rätt till sjukersättning och pensionsbestämmelser i realiteten icke längre kan åberopas — allmänna sjukförsäkringen och ATP (allmänna tjänstepensioneringen) har radikalt förändrat hela anställningspolitiken. Stadens lönepolitik blir mot den sist nämnda motiveringen än svårare att begripa.

Nu bör framhållas, att det inte är rätt att låta Örebro stad ensam stå som nej-sägare i berörda sammanhang. Enligt vid Status erfarit härstammar pekfingrarna om denna strikt åldersdiskriminerande personalpolitik från rekommendationer, som utfärdats från högre ort. Rädslan för pensionsförpliktelser är en allmänt utbredd folksjukdom på många håll. Inte ens — som ovan antytts — att de reella hindren för en mindre restriktiv anställningspolitik bortfallit synes ha verkat inspirerande på åldersvallens omutliga fästningsbyggare.

Här var det alltså främst fråga om kommunal anställningspolitik. Hur är det då i de statliga verken? Det är just den frågan riksdagsman Erland Carbell nu ställt. Enligt vad vi inhämtat finns inga generella regler om anställningsålder, t. ex. i statens allmänna tjänstereglamente — men hur är det med de separata bestämmelser de enskilda verken tillämpar? Viktigt är här att få en uppfattning om den praxis, som följs, när det gäller anställningar. Det är dessa frågor socialministern nu har att ta ställning till. Hans svar avväktas säkerligen med stor spänning i lönebestämmande instanser i stat och kommun landet runt.

Status har haft ett samtal med en av motionärerna i Örebro, stadsfullmäktigeledamoten Charles Andersson, som också är anställd som kurator och ofta har att ta ställning till anställningsfrågor. Han belyser med praktiska exempel, hur orimligt det kan ställa sig i det praktiska

arbetslivet med sådana här åldersspärrar. Det kan röra sig om exempelvis en i övrigt kvalificerad sökande till en befattning inom åldersvården, en kvinna, som befinner sig i närheten av den magiska 35-årsvallen. Vi vet att det för närvarande — och i ännu högre grad i framtiden — kommer att behövas mera personal för växande vårduppgifter av olika slag. Är det då rimligt att avvisa folk i 35-årsåldern, som i övrigt är lämpliga för sådana anställningar? För vård av åldringar kan det väl till och med särskilt understrykas, att det för dessa vårduppgifter i många fall kan vara lämpligt anställa folk med större livserfarenheter och mognad. 35-årsåldern borde väl i det avseendet närmast bedömas som en idealisk ålder, anser kurator Charles Andersson, som verkligen har egna erfarenheter från sitt arbetsområde att åberopa för sin framstöt i stadsfullmäktige.

För att tala med Strindbergs språk så "rivs här för att få luft och ljus". De sista dagarna — före pressläggningen av detta nummer — har som relaterats utlöst en märklig aktivitet. En statlig utredning lär inom kort vara färdig med en undersökning om förbättrade möjligheter för äldre att erhålla statstjänst. Svenska arbetgivareföreningen (SAF), LO och TCO har en arbetsgrupp, som undersöker problemen ute på arbetsmarknaden. Ansträngningar göres för att förbättra den äldre arbetskraftens chanser. Både inom den offentliga verksamheten och inom det privata näringslivet "behöver man tänka om", skriver en stockholms-tidning. Man kan helt instämma i

Tuberkulosdödligheten är dubbelt högre än officiell statistik?

Undersökning i Malmö ger nya rön

Tesen om tuberkulosen som en "be-segrad" folksjukdom kommer i skakning av en undersökning, som gjorts i Malmö stad. Professor Folke Linell och med. kand. Jan Larsson presenterar i Nationalföreningens kvartalstidskrift en sammanställning beträffande tuberkulosförekomsten i obduktionsmaterial vid Allmänna sjukhuset i Malmö och några andra sjukvårdsinrättningar i staden. Undersökningen omfattar 3-årsperioden 1957—59 och den visar att drygt 50 % av de aktiva och utbredda tuberkulosfallen inte diagnosticerats kliniskt. Att förhållandet upprepats i konstant 3 års följd torde ge belägg för att det inte är fråga om tillfälligheter. Det finns därför starka skäl att tro att det i hela landet finns ett stort antal, som avlider i aktiv smittsam tuberkulos, som inte blir känd och registrerad i dödsorsaksstatistiken. Om man utgår från siffrorna i Malmö i jämförelse med landet i övrigt, dvs. 1958 års statistik — 511 dödsfall i alla slag av tbc — skulle med hänsyn till

det obducerade materialet siffran bli ca 1.000.

De båda läkarna framhåller, att vår dödsorsaksstatistik "förutsätter att man dör av en enda sjukdom". Detta gäller kanske för rätt många dödsfall i yngre åldrar — i de högre åldersgrupperna är det ofta ytterst svårt att ange vad som är dödsorsaken. En kombination av olika funktionsrubbingar, framkallade av ett flertal sjukdomar, gör dödsorsaksstatistik i de högre åldersgrupperna högst tvivelaktig. Det är av större intresse att få en statistik över de sjukdomar de avlidna varit behäftade med än en uppställning över "dödsorsaker". Dödsorsaksstatistiken borde ersättas av en sjukdomsstatistik. Studiet av 3-årsmaterialet i Malmö visar emellertid att ca 50 % av tuberkulosfallen var kliniskt odiagnosticerade — det gällde utbredda aktiva tuberkulösa processer — och man kan därför sluta sig till, att dödsstatistiken över tuberkulos sannolikt visar betydligt för låga siffror.

dessa synpunkter. Av pressläggningsskäl måste vi för vår del sätta punkt här. Nu avvaktas emellertid med spänning vad socialministern har att säga i frågan — Örebro motionens facit följs också med stor uppmärksamhet i kommunerna landet runt. Vi hoppas kunna återkomma till dessa frågor i fortsättningen.

Sixten Hammarberg

Nikotinfri "astmacigarett"

En nikotinfri atropincigarett mot bronkialspasm, exempelvis vid astma, har framställts av docent Bo Holmstedt vid Karolinska institutets farmakologiska institution. Den är registrerad under namnet Inspir, kommer att tillverkas av Svenska Tobaksmonopolet och har frilistats för apoteken, där den kommer att bli tillgänglig mot läkarrecept.

Dagens sjukvård:

Astmasjuka på lungsjukhus

Friställda sängar utnyttjas nu alltmera — ett flertal sanatorier har s. k. allmänna lungavdelningar

Under de sista åren har ett allt större antal sängar på sanatorierna blivit friställda och f. n. torde blott ca 50 % av tillgängliga bäddar för tuberkulossvård vid landets sanatorier vara belagda med tuberkulosjuka. Det är dr Ingvar Ståhle, chef för Kolmårdssanatoriet, som konstaterar detta i en artikel i tidskriften *Allergia*. På hans eget sjukhus, Kolmårdssanatoriet, vårdades i fjol 63 astmatiska bronkiter, vilka utgjorde 15 % av den totala beläggningen. På Eksjö sanatorium har man sedan flera år tillbaka Sveriges största avdelning för icke tuberkulösa lungsjukdomar. Den omfattar ett 70-tal platser. Sanatorierna är ofta belägna så att klimatet är lämpat för de astmasjuka. Den tidigare mycket diskuterade smittorisken anser dr Ståhle att man bör bedöma realistiskt. Han anser själv, att den risken är mycket liten. Dels sker vården av icke tuberkulösa lungsjuka på särskilda avdelningar, dels är antalet lungtuberkulösa med tuberkelbaciller i upphostningarna fåtaliga, och de allra flesta av dessa utsöndra blott baciller vid inkomsten, efter kort tids behandling är de bacillnegativa. De fåtaliga tuberkuloskroniker, vilka alljämt dock trots behandlingen utsöndra baciller, få en sådan hygienisk uppfostran, att de sannolikt ej är nämnvärt smittofarliga. Smittkräcken för tbc är väsentligt överdriven. Själv brukar jag dessutom under sjukhusvistelsen preventivt ge astmasjuka och andra icke lungtuberkulösa ett tuberkulosstatikum, isoniacid (INH), säger dr Ståhle.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Ansv. utg.: Einar Hiller
Redaktör: Sixten Hammarberg
Red. och Exp.: Kocksgatan 15, Stockholm
Telefon 41 39 99 och 44 40 40
Postadr.: Box 4149, Sthlm 4
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund
Postgironr 95 00 11

Annon priser:

Omslagets sista sida 500:—
1/1-sida 400:—
1/4-sida 125:—

Småannonser:

58 mm spaltbredd 65 öre mm
90 mm spaltbredd 90 öre mm
1/2-sida 225:—
1/8-sida 65:—

Prenumerationspris: Helår 10 kr, halvår 5:50 kr

UR INNEHÅLLET:

"Dom" eller vi?	7
Ur vårens debatter i riksdagen	8
Sanatoriepennalismen	10
Måste skolorna vara infektionshärda?	12
Docenten han går i ringen	19
"Skrömt"	20
Bildkröss	23

OMSLAGSBILD:

I skolan — se artikel på sid. 12!

Tbc ur "återfalls-patienternas" synpunkt

behandlas i en serie artiklar i den norska tidskriften *Trygd og Arbeid*. Artiklarna är skrivna av läkarna J. Mosseng och J. H. Vogt efter en undersökning bland patienter på Vard-åsens sanatorier. Det är en betydlig grupp som har mycket liten, men dock någon inkomst under sanatorievistelsen framhålls det. För de flesta av dem — särskilt familjeförsörjarna — blir "det smått ställt". Väntan på svar på olika framställningar om hjälp är ofta psykiskt påfrestande för patienterna. I det intressanta utredningsmaterialet framgår vidare, att dåliga bostadsförhållanden är en huvudsak till återfall i tbc.

Ett jättearbete om socialhjälp

har utförts av Socialläkare Gunnar Inghe i Stockholm. Utredningen omfattar en tjock tegelstensvolym och om hans arbete framgår bl. a. i *Dagens Nyheter*:

Den som lyfter socialunderstöd borde alltid tas emot lika vänligt som den som åker in på en bensinstation och fyller på bensintanken, menar socialläkare Gunnar Inghe. Att de som får understöd brukar ha höggradigt behov av det tvivlar han inte på efter sin stora utredning "Fattiga i folkhemmet", avsedd att klargöra anledningarna till ett mera konstant anlåtande av socialunderstöd. Den visade att understödstagaren nästan alltid är psykiskt (i två tredjedelar av fallen) och/eller fysiskt sjuk. För närvarande är dr Inghe, med bl. a. sin fru Maj-Britt som medhjälpare, sysselsatt med en kompletterande utredning av några hundra arbetslöshetsfall.

— Fattigdom är en levande verklighet i Välfärds-Sverige, säger dr Inghe, och kronisk fattigdom är så gott som alltid = kronisk sjukdom. Socialhjälpen är i Stockholm 210 kr i månaden förutom hyran; den som utan insikt i förhållandena talar om understödsmentalitet borde försöka leva på den summan själv...

Hans utredning syftar till att få klarhet i hur man bäst skall hjälpa socialfallen.

Två huvudlinjer pekar hans erfarenheter på: bättre bostäder och ett tidigt omhändertagande. Dagens socialbyråttjänsteman har till att börja med inte en bråkdel av den tid som skulle behövas.

Dr Inghe's recept skulle kosta pengar. Men nationalekonomiskt borde det ändå

PRESS | eko

bli fördelaktigt i längden, anser han. Problemet är stort: under en tioårsperiod (1938—1948) utbetalades 138 svenska miljoner i socialunderstöd. Man kan också dra problemet vidare: fattigdom brukar gärna föda fattigdom i nästa generation.

Ingen insyn...

— FRIDOLF GÅ OCH DRA NER RULLGARDINEN ORDENTLIGT... JAG HAR EN KÄNNZLA AV ATT NÅN GLOR PÅ OSS...

Ni har väl prenumererat på STATUS?

Regler för tbc-kamp

Vid Internationella Tuberkuloskongressen i Istanbul den 14—19 sept. 1959 framlade Internationella Tuberkulosunionen allmänna regler för tuberkulosbekämpandet. Vi återger här ur *Sv. Nationalföreningens kvartalsskrift* några av dessa grundregler.

Våra medel att bekämpa tuberkulosen kan förstås av varje genomsnittsman och kvinna. Uppfostran av skolbarnen i hälsofrågor är av särskilt stor betydelse.

Skydd mot tuberkulosen kräver att reglerna för ett sunt liv efterlevs: personlig renlighet, hygien i hemmen, hälsosam diet.

Patienten bör uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i hälsovård såväl på sanatoriet som i hemmet, för att undvika att sjukdomen sprides och för att minska återfallsrisken.

Patienten får inte lämnas åt sig själv förrän han har återfått sin förmåga att utöva tidigare verksamhet eller har blivit omskolad till en ny och kan tjäna sitt eget bröd.

Löts sanatorium lades ned — men "återuppstod" på ny lungklinik

De reumatikersjuka får ta hand om Löts sanatorium i Södermanlands län. Efter överenskommelse med länets landsting kommer sanatoriet att övergå till Riksföreningen mot reumatism. En upprustning och ombyggnad beräknas till ca 2 milj. kr och sedan kommer det nya sjukhuset att heta Strängnäs reumatikersjukhus. Men var tog då de "gamla invånarna" vägen? Jo, sanatoriet återuppstod i ny, skinande gestalt i form av en modern lungklinik på Eskilstuna lasarett. Patienterna flyttades i ambulanser, bilar och "uppvärmda" bussar till lungkliniken.

Kommunalfullmäktigeledamöter i Örebro går till attack mot "åldersvall" vid 35 år

"Ung vid 60" var rubriken på en bok, som kom ut för några månader sedan och som ville visa att det går att hålla psykisk och fysisk form lång bortom halvsekelgränsen. I städer och kommuner finns inte mycket utrymme för sådana optimistiska funderingar. Har man uppnått 35 års ålder är också "kritistrecket" uppnått som skär av alla funderingar på möjligheten till anställning i kommunal tjänst. Är 35-åringar verkligen för gamla för att utföra kvalificerat arbete? Frågan ställs i Örebro stadsfullmäktige i en motion av kurator Charles Andersson, mångårig styrelseledamot i De lungsjukas riksförbund, och fru Lisa Johansson.

Kurator Charles Andersson, Örebro

Motionen i Örebro har närmast föranletts av en skrivelse från lönenämnden till stadens styrelser och nämnder. I skrivelsen heter det uttryckligen att man endast i absoluta undantagsfall får anställa arbetstagare över 35 år. En utredning, som gjorts i Örebro under januari visar att av 776 arbetslösa var 83 proc. över 30 år och omkring 70 proc. över 40 år, säger motionärerna. Vid utredningstillfället redovisades vid arbetsförmedlingen 460 lediga tjänster. De flesta av dessa hade kunnat tillsättas om inte åldersgränsen funnits.

Bakgrunden till åldersbestämmelserna med avseende på sjuklön och tjänstepension torde inte längre vara hållbart argument — sjukförsäkringslagen och tjänste-

pensioneringen har undanröjt hindret påpekar motionärerna vidare. Motionen om attack mot "åldersvallen" har väckt livligt intresse i kommunala kretsar. Samtliga städer och kommuner i landet kommer att med spänning avvakta vad man beslutar i Örebro. Kurator Charles Andersson ser själv i sitt arbete ofta exempel på personer, som nekas anställning enbart av den orsaken att de passerat 35-års-strecket.

Enligt vad Status inhämtat är diverse utredningsmän sysselsatta med hithörande frågor, centrala utredningar med sikte speciellt på de äldres möjligheter till anställningar. Detta utesluter givetvis inte separata kommunala initiativ, som kan bli av prejudicerande betydelse.

Statstjänsteman får full lön under arbetsvård — nytt förslag från civilministern

Full lön under arbetsvård efter friskskrivningen bör enligt min mening innebära en värdefull uppmuntran för den partiellt arbetsföra, då det gäller att finna vägen tillbaka till en aktiv arbetsinsats, säger civilministern. Det är hans motivering till ett nytt förslag för att underlätta arbetsmöjligheterna för statsanställda. Förutsättningarna för att komma i åtnjutande av förmånen är att garantier

skapas för att den inte missbrukas. Läkare och arbetsvårdsmyndighet bör i förekommande fall vara inkopplade. Någon absolut tidsgräns för denna förmån fixeras inte — normalt skall dock full lön under arbetsvård inte utgå längre tid än sex månader.

I anslutning till förslaget förutsättes vissa ändringar i statliga avlösnings- och pensionsförfattningar.

I GRANNSKAPET

Småindustriorten Bjärnum i Skåne har blivit centrum för utbildning i hemslöjd. Arbetsmarknadsstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning har påbörjat kurser för partiellt arbetsföra i nyligen inköpta lokaler. Många, som vid dessa 11-månaderskurser får lära sig träslöjandet från grunden, kommer säkert att kunna försörja sig, bl. a. som egna småföretagare. Liknande kurser är planerade för Norrbottens- och Västmanlands län.

Jämtlands konvalescentförening för lungsjuka redovisar en typografiskt smakfullt utförd verksamhetsberättelse med stimulerande innehåll. Av innehållet framgår bl. a. att föreningens ordf., John Gärdin, är ledamot i den kommitté, som tillsatts för att utreda möjligheterna för skyddad verkstad för handikappade i Östersund.

Vidar Östling, styrelseledamot i De lungsjukas riksförbund, har varit ordf. i en kommitté, som framlagt förslag till utbyggnad och effektivisering av den kommunala arbetsvården i Luleå stad. Arbetet har föregåtts av studieresor till arbetsvårdsanläggningar i Örebro, Norrköping och Stockholm.

Samarbetskommittén för partiellt arbetsföra i Stockholms stad firade nyligen sin 10-åriga tillvaro med en enkel högtidlighet. Socialborgarrådet Inga Thorsson talade om arbetsvården i huvudstaden och att man hade planer på en del förbättringar. En klinik för medicinsk rehabilitering beräknas färdig att tagas i bruk i sept. i år. I framtidsplanerna ingår bl. a. ett hem för handikappad ungdom, vilket beräknas bli färdigt 1961—62.

Kungl. Maj:t har tillkallat fem utredningsmän för att utreda frågan om anpassnings- och yrkesundervisning för vuxna synskadade. I arbetet deltar bl. a. direktör Charles Hedkvist i De blindas förening.

— Dom har haft möte i saken.
 — Vilka dom?
 — Föreningen, förstås.
 — Du är ju själv med i den?
 — Javisst.
 — Och så säger du *dom*, då det ska heta *vi*!

— Tja, det spelar väl ingen roll.
 — Jo, det gör det visst! Ordet *vi* markerar intresse och medansvar, medan däremot *dom* låter ganska främmande och ovidkommande. Kanske är det bara tanklöshet som gör att du begagnar ett sånt uttryck, och det hoppas jag, men visst är det ett tråkigt och olämpligt ordval. När vi i detta sammanhang säger *dom*, ger det i varje fall känslan av en passiv och oansvarig inställning, som vi i vårt eget och det helas intresse måste bekämpa.

— Men inte kan det väl spela den allra minsta roll, vilket av de där båda orden man använder...?

— Det har alltid sin betydelse att vi använder ett riktigt ord. Termen

"DOM" ELLER VI

av

VIKTOR JOHANSSON

vi vittnar om samhörighet och medansvar, medan *dom* antyder motsatsen. Om vi tänker och säger *dom*, där det ska heta *vi*, är i varje fall språkbruket vårdslöst och oriktigt, och det ligger nära till hands att misstänka ett svalt intresse.

— Nåja, det ligger kanske något i det där...

— Var så säker!

◇

Vi människor är i allmänhet ganska snäva i tankar och känslor. Det egna lilla jaget står i centrum. När vi i våra tankar rör oss med begreppet *vi*, är det i första hand den egna familjen eller den allra närmaste kretsen, som det gäller. Vi har däremot inte lika lätt för att med känsla och övertygelse använda det samhörighetsbetonade *vi* ifråga om de större och vidare gemenskaperna. Även när det gäller så närliggande ting som de egna föreningarna, möter vi ofta tänkesättet, andan och ordet "*dom*". Och när det riktiga ordet *vi* användes, är det kanske inte alltid så helt med vi-känslan. Eller hur?

När vi avlyssnar samtal och stämningar i och utanför våra förening-

Forts. å sid. 13

Här står vi!

Familjen är en utpräglad *vi*-grupp. Artikelförfattaren vill vidga *vi*-känslan till att sträcka sig längre i medmänsklig gemenskap.

...och där sitter "dom"

I stat och kommun, föreningar nämnder och styrelser, avgöres många frågor av största betydelse för vårt dagliga liv.

Ur vårens debatter i riksdagen

Johannes Antonsson, Heberg:
Vad göres från inrikesdepartementets sida för att skapa bättre förhållanden för de handikappade barnen?

Vårriksdagens debatter har livligt avspeglat det stigande intresset för de handikappades livsfrågor, även om man inte kan påstå att denna aktivitet givit önskade resultat i praktiska åtgärder från regering och riksdag. En stor del — ja, nästan samtliga väckta motioner om förstärkning av vissa anslagsposter för arbetsvård m. m. avvisades. Trots detta kan man nog påstå att årets riksdag bådär gott för fortsatt reformarbete för "de eftersatta minoriteterna". Olika formuleringar i huvudtitlar och annat riksdagstryck ger stöd för denna uppfattning.

Statsrådet Rune Johansson:

Vad gäller frågan om att anordna en betryggande övervakning och kontroll så att de handikappade barnen i god tid får en vård som kan bota eller förbättra deras sjukdom vill jag först erinra om att man från förlossningsanstalt regelmässigt gör anmälan till barnavårdsorganen, i första hand barnavårdscentralerna, om ett nyfött barn är behäftat med missbildningar samt om den åtgärd, operation e. d. som vidtagits med anledning därav. Vidare åligger det barnmorska som skött hemförlossning att göra liknande anmälan till tjänsteläkare. De flesta synliga fysiska handikapp och även vissa grövre psykiska skador torde härigenom bli kända för den förebyggande barnavårdens organ redan på ett mycket tidigt stadium.

Beträffande en kategori handikappade barn, cp-barnen, avser medicinalstyrelsen att inom kort avgiva förslag angående organisationen av vården och utbildningen av dessa barn. Avsikten torde vara att i varje fall för en del av detta klientel skapa regionala vårdresurser. Vidare pågår inom medicinalstyrelsen planering av vårdorganisation för talrubbingar och neurologisk rehabilitering.

Hugo Bengtsson, Landskrona:
Ytterligare krafttag måste till för de svårast handikappade

För närvarande står 3.000 platser vid olika verkstäder till de handikappades förfogande, men ändå föreligger en brist på över 12.000 platser. Antalet sökande till arbeten vid dylika verkstäder tycks också ständigt öka.

Jag hoppas därför att statsmakterna framdeles kommer att tillskjuta större summor än de för närvarande gör så att vi kan få bättre fart på denna verksamhet till gagn för såväl de handikappade som samhället i stort.

Erik Johansson, Västervik:
Vi har kommit in i sparsamhetens tidsålder — men är det klokt med den sparpolitik som förs?

Att man försöker spara på vissa områden är det väl i och för sig ingenting att säga om, men till den sparsamheten kan man väl ändå inte hänföra överflyttningen till kommunerna av nya kostnader för att man därigenom skall spara på de statliga utgifterna.

Även en annan sparsamhet kan jämföras med den snålhet, som bedrar visheten. På den punkt vi nu behandlar kan man väl ifrågasätta, om inte de statsbidrag, som har utgått till huvudmännen för den skyddade verksamheten eller träningsverkstäder, har varit så låga, att kommunerna har tvekat när det gäller att bereda dessa partiellt arbetsföra arbetsmöjligheter och utkomst.

Riksdagskvinnor tar till orda

Martin Larsson, Stockholm:

Vad göres från socialdepartementets sida för att skapa bättre arbets- och lönevillkor för arkivarbetarna?

Viola Sandell, Karlstad:

Det gäller att planera för framtiden — arbetsmarknaden hårdnar till!

Gallringen i de övre åldrarna inom arbetslivet blir allt hårdare ute bland företagen. Allt fler företag fordrar friskintyg vid anställning av arbetskraft. Det är svårare för den äldre och handikappade arbetskraften att få anställning, och själva produktionsprocessen ställer i dag allt hårdare krav på människorna. Fysiskt handikapp får allt större betydelse, och antalet fysiskt handikappade ökar, inte minst genom alla trafikolyckor. Gruppen synsvaga är stor, och de hörselsvaga hör också till dem som har allt svårare att klara konkurrensen med ungdomen på den öppna arbetsmarknaden.

Nancy Eriksson, Stockholm:

Ökat anslagsbehov för blinda

Något nytt håller på att inträffa på blindfronten just nu. Vi får inte räkna med att klara detta med en liten höjning av de anslag, som vi har vant oss vid att ge till de blinda. Det uppträder nämligen en blindhet i de vuxna åldrarna i en utsträckning, som man tidigare inte varit med om. Medan blindheten bland de nyfödda minskar, ökar blindheten hos vuxna människor särskilt bland de sockersjuka. Varendra ledamot i riksdagen har säkerligen kontakt med detta problem. Vi ser att antalet medlemmar i blindföreningarna ökar överallt, och de ökar med sådana som i vuxen ålder blivit blinda och har fått blindheten som en komplikation av sockersjuka.

Statsrådet Torsten Nilsson:

Eftersom denna arbetskraft i många fall inte klarar sig på den öppna arbetsmarknaden och i allmänhet inte heller är ägnad för ackordsarbete, står vi inför ett särskilt problem. Vi måste betrakta detta såsom en viss mån skyddad sysselsättning. Sedan är det riktigt att det finns vissa arkivarbetare som är fullvärdig arbetskraft, och de har också utsikter att komma ut på arbetsmarknaden. Redan detta faktum att det är fråga om en grupp av människor, där medelåldern för de manliga är 59 år och för de kvinnliga 56 år, säger oss en del om de svårigheter som måste uppstå.

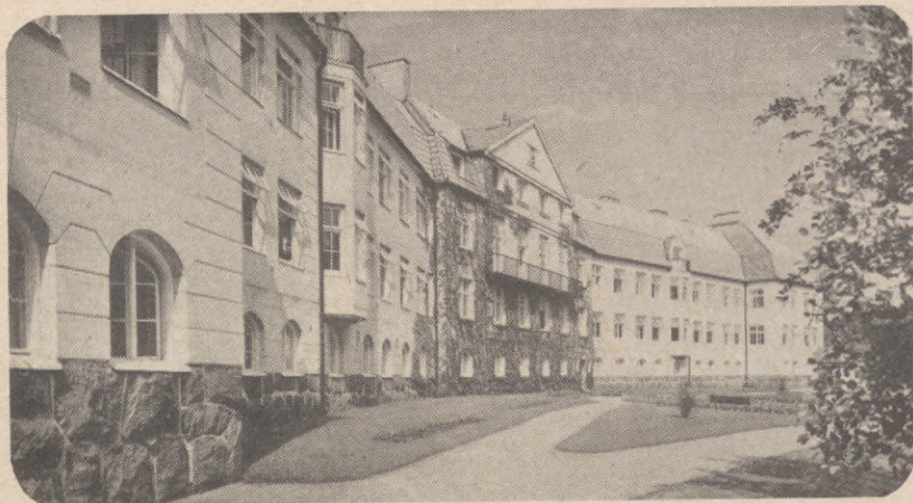
Om jag inte minns fel önskade herr Larsson när denna fråga senast var uppe vid en interpellationsdebatt med min företrädare år 1956, att lönerna skulle differentieras. Jag har tillmötesgått hans önskemål i det avseendet, men jag kan försäkra honom att jag betraktar ingenting som slutgiltigt. Vi kommer att följa frågan med uppmärksamhet och söka åstadkomma de ytterligare förbättringar som man rimligen kan uppnå för den arbetskraft om vilken det här är fråga.

Socialvårdskurs på Bommersvik

under tiden 23 maj—3 juni

För adertonde gången i följd anordnar De lungsjukas riksförbund sin socialvårdskurs på Bommersvik i Södermanland. Kurstiden omfattar två veckor med början den 23 maj och avslutning den 3 juni. Kursprogrammet upptar föreläsningar i ämnen, som berör förbundets verksamhet, och sakkunniga och allmänt kände föreläsare står för information om olika frågor. Doktor John Lundquist i Sv. Nationalföreningen mot Tuberkulos och Andra Folksjukdomar föreläser om tuberkuloslagstiftningen och tuberkulosituationen, riksdagsman Ingemund Bengtsson ger en allmän orientering om svensk socialpolitik, byråchef Ali Berggren i Socialstyrelsen talar om social-

hjälpslagen. Från arbetsmarknadsstyrelsen kommer byråchef Albert Bergh. Han redogör för arbetsvården och dess möjligheter att hjälpa de partiellt arbetsföra. En nyhet för året kommer i form av ett estradsamtal mellan representanter för arbetsmarknadens parter och förbundsrepresentanter. Förbundsordföranden, riksdagsman Sigfrid Jonsson, ger vid kursens öppnande en historik om De lungsjukas riksförbund. Kamrer Einar Hiller ger kursdeltagarna insikter om förbundets ekonomi och verksamheten vid konvalescenthemmen. Kursprogrammet har även utrymme för underhållningsprogram, grupparbete, en utflykt till Stockholm m. m.

Sanatoriepennalismen

Den 19 mars i år brännmärkte skolläkaren vid Skara gamla anrika läroverk i en intervju i Dagens Nyheter de otrevliga former av pennalism som alltjämt förekommer vid skolan och som innebär att de äldre gymnasisterna livar de yngre på skilda sätt, vilket för de känsligare eleverna kunnat medföra betydande psykiska påfrestningar. En enig pressopinion har fördömt oskicket, och från skolans sida har man lovat att se till att inte harmlösa kamratskämt i fortsättningen får urarta till grovt översitteri.

Det är möjligt att tidningsredaktioner är helt fria från alla tendenser till livning av nytillträdande och gröna volontärer, men annars är det nog så att en viss drift med nykomlingar på arbetsplatser och inom anstalter av skilda slag hör till de allmänna företeelser som det inte är lätt att sätta stopp för. De tenderar tyvärr också nästan alltid att utvecklas från oskyldiga skämt till otrevliga övergrepp av fysiskt eller psykiskt slag. När missförhållandena blir alltför påtagliga slås det larm, och så brukar det bli bättre, åtminstone för ett tag.

I och för sig är det alltså inget överraskande att det också vid sanatorierna har förekommit en hel del livning av nyinskrivna patienter. Och det ligger i sakens natur att också där det som ursprungligen kanske varit avsett som en vänskaplig drift med nykomlingen stundom urartat på ett betänkligt sätt.

*

Nu är det väl bäst att genast framhålla att den framställning som följer hänför sig till förhållanden som ligger ungefär tjugo år tillbaka i tiden. Sedan dess har sanatorievärderna utvecklats på ett sådant sätt att det helt enkelt inte föreligger någon som helst likhet mellan då och nu.

För ett tjugotal år sedan torde medelåldern på ett sanatorium ha legat mellan tjugo och trettio år. Nu ligger den mellan femtio och sextio. Hela stämningen är därför en annan. Tidigare var det en ovanlighet att en person på ett sanatorium hade fyllt femtio år. Nu är tjuogoåringarna lätt räknade. Däremot är det inte sällsynt med folk som har fyllt både sjuttiofem och åttio år. Det som här nedan sägs om sanatoriepennalismen hör alltså nästan helt en förgången tid till. Gudskelov! Men det har haft sin giltighet inte bara här i landet utan överallt där det har funnits sanatorier. Det behöver man inte läsa många sanatorieromaner för att komma underfund med. Kanske är det bäst att för säkerhets skull skjuta in att företeelserna just inte har märkts av folk som har legat på enskilda rum. Man lär sig mer om vad ett sanatorium är under sex veckor på en allmän sal än under sex år på ett enskilt rum.

På de flesta sanatorier torde det ha förekommit att patienter klätt ut sig i vita rockar och utrustade med stetoskop, rondskålar och sprutor gått en förberedande rond till nykomlingarna. De har undersökt dem, lyssnat och knackat och mumlat obegripliga ord om pneumothorax och thorakoplastik. Och det har ställts allvarliga prognoser som kanske gått ut på att offret tyvärr inte kunde räkna på att bli mycket mer än hundra år eftersom luftrören är litet opålitliga eller också att han på grund av påtagliga åldersförändringar av allt att döma aldrig mer torde bli i tillfälle att fira menlösa barns dag.

En och annan har väl till en början låtit lura sig av rondens läkarmässiga utstyrsel och allvarliga miner, men de flesta torde omedelbart ha genomskådat skojet. Några menligare följderna kan det väl knapp-

Vid Skara läroverk förekommer pennalism — en gammal företeelse visserligen, men skall man nöja sig med att acceptera en dylik "tradition?" Alltjämt händer att äldre gymnasister "livar" de yngre på ett sätt, som för många, särskilt för känsliga elever, innebär stora psykiska påfrestningar. I varje fall har den livliga tidningsdebatten i frågan hittills visat, att det inte alldeles är fråga bara om "oskyldiga" företeelser.

Fil. mag. Sven Vallmark — välkänd radioröst och kulturskribent — tar här upp frågan ur sjukhussynvinkel. Visserligen rör det sig här om förhållanden, som i stor utsträckning utspelas i äldre sanatoriemiljöer — men är det i dag alldeles slut med pennalismen på sanatorier och övriga sjukvårdsanstalter?

past heller ha haft och det har nog i de flesta fall varit avsett att muntra upp de alltför dystra och pessimistiska lagda, vilket kanske kunde ha sin betydelse på en tid när sanatoriet ännu för alltför många var liktydigt med "dödens väntrum". Men det hände tyvärr också att skämtet urartade, att man gick in för att skrämman den sjuke, att trycka ned honom i skorna: "Du ser inte ut att ha långt kvar", "Klarar du dig till jul får du vara tacksam", "Du har ju lungor som en schweizerost". Alla har inte kunnat se den skämtsamma sidan i sådana utlåtanden och det finns de som har blivit alldeles förtvivlade. Sedan har de kanske i sin tur försökt ta skadan igen

på andra nykomlingar och så har en otrevlig cirkel komit i gång.

*

Ledaren för upptågen har till varje pris velat demonstrera "gamsotarens" överlägsenhet över gröngölingen och imponera med sitt vetande om en allvarlig sjukdom vars ruskiga sidor han sökt att ytterligare inpränta. Den nyinsjuknade har av läkare och anhöriga förståndigt nog ofta bibringats en så ljus syn som möjligt på sin sjukdom, har kanske fått veta att han säkert bara behöver ta igen sig ett tag, vila upp sig ett par månader på ett sanatorium, eller kanske rentav fått höra att det nog egentligen inte är något fel på lungorna och att det är möjligt att han inte alls lider av tuberkulos. Allt sådant skall tas ur honom. Och det har skett genom något slags "äldrekursarnas" livning av de yngre. Det har någon gång påståtts att detta inte skadat, att det tvärtom varit bra att den sjuke fått litet bättre insikt i sin sjukdomssituation. Det är dåliga argument. Ingen människa lär ha fått bättre möjligheter att övervinna en svår sjukdom genom att man skrämt henne till insikt om att hon i själva verket är sjukare än hon föreställt sig.

*

Tyvär har det alltid funnits sådana som tyckt att det har varit roligt att skrämra upp redan förut ängsliga stackare genom dumma påhitt. De har drypt lingonsaft i spottkoppen och sedan tillfälligtvis konstaterat att nykomlingen ligger och "färgar". Man har lurat i honom någon tablett som gjort urinen blåfärgad och sedan skrämt honom med att nu var det tydligen färdigt med njurarna också. Man har lyssnat förskräckt när han hostat och muttrat olycksbådande om cavernljud.

Naturligtvis har man roat sig med att skrämra de nykomna med döden, talat om för dem hur många som nyss dött eller som snart är "färdiga" och antytt att det inte lär komma att dröja så värst länge för vederbörande heller. Effekten har stundom varit allvarlig nog. Jag minns ett fall av mycket svår dödsängslan som på det viset skapades hos en patient, som på det hela taget mådde ganska bra, men för vilken de första sanatoriemånaderna blev ett veritabelt helvete genom en garvad kamrats elakheter. En annan patient härdade inte ut utan lämnade sanatoriet efter några veckor, vilket ledde till ett allvarligt återfall ett halvår senare.

I regel har det varit folk som mått bra själva som ägnat sig åt denna form av livning. De har inte haft någon anledning att oro sig för sin sjukdom. Detta har givit dem överlägsenhet, gjort dem okänsliga och frestat dem att flyta ovanpå. De

svårt sjuka har i regel haft en helt annan förståelse för de nykomnas situation och försökt muntra upp dem och hjälpa dem till rätta. Men det är tyvärr så att det inte lönar så mycket att säga åt en nyinsjuknad att han inte skall bry sig om hjärtlösa kamraters skräckmålningar. De gör sin effekt trots allt.

*

Så har det förstås också funnits en och annan gammal cyniker som drivits av sin egen utsiktslösa situation, av bitterhet och avund, av människoförakt och livsförakt att säga "sanningen" till nykomlingarna och göra klart för dem att ur den situation i vilken de hamnat fanns ingen återvändo. Dessa sanningssägare har ibland maskerat sig med något slags inbillat renhårighetskrav. Det skulle inte huttlas, vare sig med egnas eller andras krämpor. Bort med alla buskar att sticka huvudet i och alla tröstekuddar att vila det mot! Nästan alla gamla sanatoriepatienter lär någon gång ha mött en sådan saningssägare och farit illa av hans ansträngningar att öppna ögonen på dem.

Ett omtyckt nöje har också varit att skrämra de spökrädda. Det har varit lätt att hära röster i mörkret på salen, att dra föremål i ett snöre över golvet på natten eller rycka i tussar bakom elementet så att det krafsat och prasslat. Man har haft syner och känt igen avlidna kamrater. Och de spökrädda har låtit skrämra sig och fasat inför tanken att till sist hamna på ett isoleringsrum. Det låter kanske underligt att tala om spökrädsla i denna tid, men det är ett faktum att den tycks vara vanligare än man föreställer sig.

Nu är ju människan en ovanligt härdig varelse, som häpnadsväckande snabbt tycks kunna vänja sig vid det mesta och lära sig att ta dagen som den kommer. Det finns de som i de dystraste situationer förmår utveckla något som verkligen förtjänar benämningen galghumor. En sanatoriepatient hängde till exempel inför en mycket allvarlig operation upp en "skyddsdjävul" över sänggaveln för att vänja sig i tid! Han klarade operationen. För sådana naturer innebär naturligtvis inte livningen något problem. Men de allra flesta är betydligt känsligare, även när de utåt visar sig karska.

Ganska vanligt har det varit att man drivit med nykomlingar i vissa bestämda situationer. Läkaren har till exempel beordrat en patient att ta "promenadtempen", dvs. den temperatur han har omedelbart efter en promenad. Det har den nysjuka inte känt till utan frågat kamraterna vad tillsägelsen inneburet. Och det har ibland lett till att man fått se patienter gravallvarligt vandra fram och tillbaka i korridoren under en halvtimme med tempen instucken i ändan, oroliga att den skulle glida ut. Det har t. o. m. förekommit att de traskat runt alla sanatoriets promenadvägar på detta sätt, en i sitt slag respektiveringande prestation.

*

Ett annat skoj av liknande slag har varit "gångfinsandet". Medan de gamla i gården har suttit lugnt på sina pallar inne i ljusbehandlingsrummet runt finsenlampen har nykomlingarna travat runt i sitt anletes svett som en häst i en tröskvandring till de andras ogemena förtjusning.

Forts. å sid. 18

Spex av olika slag — mer eller mindre nöjsamma — odlas på sjukhusen. De här glada pyjamasgossarna håller sig till oskyldiga lekar.

Måste skolorna vara infektionshärdar?

Varje höst kort efter det att skolorna börjat efter sommaruppehållet, går en infektionsvåg fram över de allra flesta svenska familjer. Jag skulle tro att nästan alla med barn i skolåldern har gjort den erfarenheten. De flesta av oss resignerar och anser att detta är något som man måste finna sig i och räkna med. Men varken för föräldrar eller barn är det särskilt lustigt att med nästan matematisk visshet drabbas av dessa banala infektioner.

Vad barnen beträffar är det inte någon bra upptakt på läsåret att på det där sättet behöva stanna hemma en vecka eller två, just när de första stegen skall tas i ett eller flera nya ämnen och den fasta grunden läggs till studier inom ett helt nytt område. För föräldrarna kan höstinfektionerna innebära ett irriterande eller betydelsefullt avbräck i förvärvsarbetet, framför allt som just hos något äldre personer konvalescensen efter dessa s. k. banala infektioner ofta kan räcka avsevärd tid innan man kommer upp i "fullt varv" igen. Och så är det bara att vänta på den nya men mindre omfattande infektionsvåg, som kommer lika säkert som ett brev på posten så snart skolan börjar igen efter juluppehållet.

Det går inte att förneka, att skolorna utgör en av de viktigaste infektionshärdarna i vårt samhälle och anledningen till detta är inte så svår att förstå. Ett mycket stort antal barn i den för infektioner mest mottagliga åldern förs samman under former som är mycket gynnsamma för smittspridningen. De sammanförs under åtskilliga av dagens timmar inom klassrumets begränsade luftkub samt därjämte under leken på rasterna, i gymnastiken och under skolmåltiderna.

Om man en dag helt överraskande gjorde en läkarundersökning på barnen i någon av våra skolor, är det ingen tvekan om att man hos åtskilliga av dem som deltar i dagens undervisning skulle finna tydliga tecken till pågående infektion i form av snuva, hosta, halsont, varinfektioner i huden m. m., m. m.

Under detta läsår och inte minst inför risken för ett uppflymande av "asiaten" har skolläkarna vid upprepade tillfällen vänt sig till hemmen med begäran att man skall

Vi står inför skolavslutning och det kan vara skäl att summera även medicinska erfarenheter. "Asiaten" och andra mer eller mindre kända infektionssjukdomar har härjat i skolorna under vintern och våren. Har vi gjort allt för att förebygga och begränsa infektionsvågorna? frågar Arne Tallberg i denna artikel. "Det går inte att förneka, att skolorna utgör en av de viktigaste infektionshärdarna i vårt samhälle", säger artikelförfattaren vidare. Tag del av hans intresseväckande synpunkter på den medicinska samlevnaden i våra skolor!

hålla de förkylda barnen hemma från skolan, men effekten av detta välment försök att begränsa infektionernas spridning inom skolan måste nog tyvärr bedömas som ganska tvivelaktig. Med anledning av allt som under åren pratats om skolkning, skolsjuka och skolleda, skulle man tro att flertalet barn

i allmänhet inte bildningshungern i den åldern — men ändå vill de flesta skolungdomar mycket ogärna vara borta från skolan om detta kan undvikas. Detta kan bero på en högt utvecklad känsla av pliktrogenhet och ambition eller på verkligt intresse för något visst ämne men ännu större roll spelar säkert rädslan för uppkomsten av luckor i kunskaperna, blottor som sedan nödtorftigt måste fyllas, oftast på egen hand, parallellt med det löpande skolarbetet för att inte dyka upp med kanske allvarliga konsekvenser vid förhör eller skrivningar.

Jag skulle tro att det i första hand är just denna rädsla för sådana luckor som kommer så många barn i skolåldern att förtiga eller bagatellisera sina krämpor för föräldrarna eller driver dem tillbaka till skolan långt innan de är fullt återställda eller har varit feberfria tillräckligt länge.

Sedan skall det inte förnekas att det också finns föräldrar som vädrar skolsjuka, så snart deras barn klagat över vad föräldrarna i sin höga vishet anser vara bagateller, och som med spydigheter om "pjosk" och "schåp" driver dem till skolan, när de skulle vara mycket bättre betjänta av att ligga hemma i sängen i lugn och ro.

Många tycker att vardagsinfektioner som förkylning, influensa och ont i halsen inte är så mycket att göra affär av, men så får man inte resonera. Den största betydelsen hos dylika lättare infektioner är att de nedsätter den allmänna konditionen och därigenom skapar gynnsamma

Författaren frågar sig om barn verkligen har "direkt" nöje av skolans arbete — flickan här ser dock ut att trivas!

med glädje skulle hälsa denna möjlighet att stanna hemma, men så förhåller det sig inte i flertalet fall och de skolkande och skolsjuka utgör utan tvekan en mycket liten minoritet.

Jag skulle förmoda att de barn är lätt räknade som finner ett direkt nöje av att gå i skolan — så stor är

utgångslägen för andra, allvarligare infektioner. En i sig själv ganska lindrig halsinfektion kan sålunda bilda upptakten till en attack av reumatisk feber eller av danssjuka, som nu uppfattas som en reumatisk hjärnhinneinflammation. Andra i sig själva lika banala infektioner kan, om de försummas eller bagatelliseras, skapa en jordmån för en tuberkulös infektion, öronåkommor, infektioner i bukspottkörteln med sockersjuka som följd, njurinflammationer m. m.

Det är därför ett drygt ansvar som vi föräldrar ådrar oss inte bara i fråga om våra egna barn utan också för deras kamrater, om vi alltför lättvindigt bedömer våra barns s. k. småkrämpor.

Det var så att säga hemsidan av skolinfectionerna. Låt oss nu gå över till att se hur skolans förebyg-

gande insatser på detta område tar sig ut, utöver sådana allmänna rekommendationer till hemmen från skolläkarnas sida och de fattiga timmar som i ett par av klasserna, när man sysslar med människokroppen på biologtimmar, ägnas åt personlig hygien, förebyggande av smittspridning etc. Skall sanningen fram blir det inte så värst mycket. Hur ofta händer det sålunda att lärarna obönhörligt skickar hem alla förkylda eller på annat sätt infekterade barn, innan de har hunnit i alltför stor utsträckning smitta ner sina kamrater? Hur pass energiskt utnyttjar skolan sina möjligheter att inte bara under några få lektioner utan ständigt hos eleverna inpränta vikten av att iaktta de enklaste och mest grundläggande reglerna för personlig hygien? I hur många fall kontrollerar man att barnen tvättar

Forts. å sid. 18

■ "DOM" ELLER VI?

Forts. fr. sid. 7

ar, konstaterar vi ibland en mer eller mindre ointresserad, avvaktande eller reserverad hållning. Gentemot de ledande och aktiva kamraterna begagnas väl oftast beteckningen "dom". Även om detta är mycket förklarligt, är det dock inte alltid riktigt sympatiskt. Det kan ge ett visst intryck av mänsklig begränsning och av omotiverat avståndstagande. Borde vi inte även i språkbruket ge mera plats för begreppet vi, eftersom vi allesammans står bakom den mera verksamma eliten? Det bör vara alldeles självklart att vi i tankar, ord och handlingar visar intresse och samhörighet.

◇

Sak samma när det gäller våra mera officiella samfälligheter, exempelvis kommunen och nationen. Då tycks det för många vara svårt att helhjärtat tänka och handla enligt begreppet vi. Och dock måste vi även här besjålas av medansvar och vi-känsla, om det ska bli något bevänt med det hela. Har vi tillägnat oss denna anda och detta synsätt, märker vi att samhörigheten inte gör halt vid kartgränserna. Den är till sitt väsen universell, gränslös.

Många olika omständigheter har medverkat till att skapa en högre grad av gemenskap och samverkan olika grupper emellan. Men det finns ännu åtskilligt ogjort. Här kan vi, lite var, bidra till en bättre sakens ordning genom en högre grad av aktivitet och en mera vi-betonad anda.

◇

Vi, det är den lyftande och livs-omdanande samhörighetens lösenord. Så fattat uttrycker detta pronomen den nya tidens anda. I den mån vi blir bärare av denna anda, kan den bli en alltmer verksam och omgestaltande makt i skilda sammanhang. Den ger oss kraft till insatser i förnuftets och livets tjänst.

Om vi i första hand rannsakar oss själva, och om vi bemödar oss att tänka och känna mera vi och mindre dom, kommer detta att ha sin stora betydelse. Med en högre grad av samkänsla följer mera ansvar, arbetslust och arbetsglädje. Mera kamratlighet, tolerans och trivsel. Och vad innebär inte detta för oss själva och våra gemensamma strävanden!

Så här års flyttar skollivet ut i friska luften — leken dominerar över slitsamt inomhuspluggande i böcker.

ZIGENARNA – säregen minoritetsgrupp i folkhemmet

I dag finns det i runt tal cirka 700 zigenare i vårt land och av dessa beräknas 227 vara bosatta i Stockholm. Staden har tillsatt en zigenarkonsulent, som huvudsakligen sysslat med att skaffa bostäder, men det finns ännu gott om s. k. lägerplatser, både i stockholmstrakten och på andra håll. Det finns exempel på familjer med småbarn, som bor i tält och bristfälliga husvagnar. Man kan lätt föreställa sig hur det blir med hygien och den personliga omvårdnaden på dessa primitiva boplatser. De inkomstkällor, som zigenarna betraktar som sina naturliga, ger inte mycket i dagens samhälle — klyftan mellan folks levnadsstandard i allmänhet och zigenar-

nas växer för varje dag. Försök har gjorts att skaffa normal sysselsättning; en svårighet ligger här i att zigenarna i regel ej söker upp arbetsförmedlingen. En del möjligheter att förbättra bostadsförhållandena, särskilt ute i kommunerna, där zigenarföljen slår sig ned, har ställts i utsikt av Bostadsstyrelsen. Arbetsmarknadsstyrelsen har fått direktiv för att ge också dessa människor normal sysselsättning, men det är — som antytts — inte lätt att få ett grepp på denna vandrande folkspillra. Zigenarna är vårt negerproblem, framhöll en känd riksdagskvinna på tal om deras ställning i vårt samhälle. De är en gammal och socialt sett eftersatt minoritet.

Med en lätt anstrykning av resignation och ironi tycks zigenarhövdingen här se på sitt folks framtidsproblem. En utredning visar att zigenarna vill ha det annorlunda. Hur stark deras egen vilja till förändringar är torde vara svårt att avgöra. I varje fall ville 279 av 362 ha fast bostad och 251 fast arbete. Det blir ofta bråk och uppträden, när zigenare samlas t. ex. på bröllop eller sjukhus. Detta kanske till stor del bottnar i en för oss ofattbar stamkänsla, men är också uttryck för främlingsskap, känslan att vara utanför. På bilden under ser vi en familj i rätt normal miljö. Zigenarna, särskilt de som inte fattigdomen helt tryckt ned, ger intryck av väl bevarade kulturtraditioner i klädsel och uppträdande.

Zigenarnas husmödrar får ofta arbeta med sämsta tänkbara utrustning för tvätt och matlagning. Levnadsvillkoren är hårda. Till vänster två gamla, morfar och mormor. Men blir zigenarna i regel så "gamla" människor? Nej, en undersökning visar, att endast 18 % av dem når 40 års ålder. Knappt 3,5 % uppnår 65 års ålder — motsvarande siffra för befolkningen i övrigt är 10,8 %.

foto

HERNRIED

Det finns en tendens att zigenarna söker sig till storstäderna och närliggande områden. I Stockholm och Göteborgstrakten har nog de flesta "bebyggarna". Tält och bristfälliga kokvagnar tillhör bostadsplatserna. Ett antal bostäder har enligt uppgift kunnat upprättas i den permanenta bebyggelsen, men fortfarande finns "lägerplatser" även i stockholmområdet.

För att kunna leva i ett modernt samhälle måste man kunna läsa och skriva, många äldre zigenare är analfabeter

I bristfälliga kokvagnar och tält bor många zigenare även på vintern. Värst är det för de allra minsta i familjen.

Debatten om fetma och åderförkalkning har utlöst stor aktivitet. Synpunkterna på mathållning och kostvanor är många. Tidningar och tidskrifter har uppmärksammat "fettmans förbannelse" och varningssignaler hissas mot folkhemets senaste fiende — blodfettet eller kolesterolen. Det kommer böcker också i ämnet. En bok, som på ett måttfullt och populärt sätt belyser de nya frågorna i vår folkhälsodebatt presenteras av *docenten, med. dr Lars Svennerholm vid Göteborgs Universitet*. Boken är både en kokbok och medicinsk rådgivare inom samma pärmar. Den innehåller ca 200 recept på god och vettig husmanskost och till varje recept ges en exakt uppgift om antalet kalorier, mängden äggvita, kolhydrat, fett och fleromättade fettsyror.

Här har vi alltså en medicinsk kokbok, laddad med de nyaste rönen om vår föda i trevligt utförande och lättfattlig framställning — vad kan våra husmödrar mera begära på den punkten? Låt oss ta några stickprov ur den läckra volymen med titeln *Lev ung längre*, laga mat med fleromättat fett och färre kalorier.

Som framhållits är det fråga om en måttfull framställning och författaren sä-

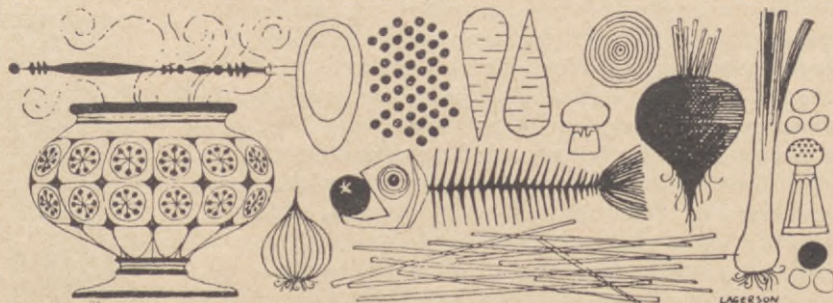
DAGENS FOLKHÄLSODEBATT

ger också att han inte gör anspråk på att sitta inne med den slutgiltiga kunskapen. Men vi vet tillräckligt om t. ex. åderförkalkning för att vi inte bör vara överkamma — vi bör tänka mera på vad vi äter och hur födan är sammansatt. Åderförkalkning är den vanligaste dödsorsaken i Sverige liksom i flera andra tekniskt och ekonomiskt högtstående länder.

Hur uppkommer nu åderförkalkning? Normalt är pulsåderna elastiska rör och elasticiteten är av väsentlig betydelse för att blodet skall drivas fram i kärlbanan. Minskas elasticiteten är det ofta fråga om åderförkalkning. Sjukdomsprocessen börjar med "fläckvis förfettning" av de innersta väggskikten i pulsåderna. När processen pågått en längre tid har den ursprungligen glatta, jämna kärlväggen övergått till en skrovlig yta med förkalkningshårdar, som buktar in i kärlröret. Smala blodrör, som förändras på detta sätt, riskerar att bli oförmögna att släppa fram blodet — den kroppsdel blodkärlet skall försörja med syre utsätts för syrebrist. Hjärtat och hjärnan är särskilt känsliga och livshotande tillstånd kan

Om födan, fettfaror och magens funktion

De s. k. fleromättade fettsyror, som anses garantera en lägre blodfettshalt, finns mest i fisk, säd och grönsaker.

uppträda — i svårare fall, då blodtillförseln blir helt avstängd talar man om "proppar" till hjärtat. Ifråga om hjärnan blir det "slaganfall". Trots mycket intensiv forskning kan man ännu inte fastställa hur åderförkalkning uppstår, men däremot känner man till vissa faktorer, som bidrar

till sjukdomens uppkomst. Man vet också att inom vissa familjer, drabbas många redan i unga år av åderförkalkning — män insjuknar tidigare och oftare än kvinnor.

Till frågan om farliga och mindre riskfyllda ämnen och födans roll för att hålla vårt blodkärssystem smidigt och funktionsdugligt bör hållas i minnet att fettsyror är av olika slag. Mättat och enkelomättat fett ökar fettnivån i blodet — därmed risker man för fettsjukdomar — fleromättat fett däremot sänker blodfettnivån. De olika matrecepten i boken ger anvisningar om födans beståndsdelar, både ifråga om fetter och andra näringsämnen — och det kan vara nyttigt att veta. Man kan helt instämma med författaren, då han fram-

håller, att människor som inte tillhör "åderförkalkningsgruppen" har nytta av att intressera sig för "vad de ätit" av olika ämnen. Födan är ju i alla fall "bränslet" i vår livsmekanism. Och om man till sist ska ge en direkt anvisning om var man kan hitta fleromättade fettsyror, som sänker blodfettnivån, kan nämnas fisk och sädesprodukter i främsta rummet. I övrigt ger, som sagt, boken massor av synpunkter på vår föda och dess beståndsdelar — den kan läsas med behållning, oavsett kroppsvikt och mer eller mindre djupgående färdigheter i matlagingskonst.

En populär och lättfattlig bok om magens funktion presenteras i en trevlig volym på drygt 100 sid. i översättning. Författaren heter *William R. Farrar* och titeln *Hur man håller magen i form* stämmer väl med innehållet. Boken vill lära oss att hålla oss med en rejäl vardagsmage, och om vi nu råkar ha en besvärlig sådan finns det gott hopp om att få fason på "tarmen" — doktorn älskar det sista uttrycket. I förtalet till den svenska upplagan säger dr Carl-Einar Håkansson att det inte är fråga om att allt för mycket uppehålla sig vid beskrivning av invecklade och elakartade sjukdomar. Nej, vad patienten behöver är en översikt över sjukdomstillstånd och funktionella rubbningar, som är vanligt förekommande — saker man kan komma tillrätta med utan större svårigheter. Men man bör inte tveka att gå till doktorn, när det behövs — det ger boken anvisning om — och varnande pekfinger höjs då och då mot "alltför intensivt och okritiskt självmedicinering". Att till ex. använda laxermedel blir lätt en vana — se upp med den! Att vanemässigt använda avföringsmedel utan läkares ordination är alltid skadligt. Det ges årligen ut miljoner kr på mediciner som påstås befrämja "en normal tarm-

medicinskt

funktion". I USA finns det massor av "polikliniker" som ger lavemang — de har blivit blomstrande affärer — och många människor pysslar själv flitigt hemma med lavemangssprutor, salvor och stolpiller av olika slag. Många tror på extra ansträngande kroppsövningar för att tukta sin mage. Ingen annan motion behövs än den som normalt ingår i vardagslivet, såvida man inte är alldeles orörlig på grund av sjukdom eller skada. Det gäller såväl bonden som kontorsmänniskan, förutsatt att de utvecklar normal yrkesaktivitet.

Kostens betydelse och de omdiskuterade vitaminerna ägnas en utförlig redogörelse. Vitaminer behövs för att tarmen skall arbeta bra — framför allt gäller detta B-vitaminer. En väl avvägd kost ger oss tillräckligt av vitaminer. Doktorn grälar på husmödrarna för att de kastar bort på vattnet de kokar grönsakerna i. "Jag kan tryggt påstå att de allra flesta gör det", säger han. När man håller av vattnet häler man också bort alla de vitaminer som lösts ur födan under kokningen. Det vattnet som grönsakerna kokats i kan med fördel användas som spad till soppor och stuvningar med kött eller grönsaker. I Amerika kastar man sålunda vitaminerna på sophögen och lägger i stället ut miljoner dollar på vitaminpreparat i burkar och askar. Hur gör vi i Sverige?

Vi måste skaffa oss regelbundna "tarmvanor". Här gör doktorn en del bra men också smått skrattretande jämförelser mellan folk i de s. k. underutvecklade länderna och oss jäktade maskinslavar i västerlandets industrialiserade tillvaro. Han påstår t. ex. att "bönder och andra arbetare ute på åkrarna i de underutvecklade länderna inte besväras av förstoppning". Detta har bl. a. sin grund i att de använder "naturliga, oraffinerade livsmedel, som innehåller en hög procent slaggbildande ämnen." Ja, detta är nog ändå tesar man kan diskutera — vi har väl ännu inte så noggranna analyser på hur magarna i de underutvecklade länderna fungerar? I övrigt vill man gärna rekommendera denna bok med massor av goda hälsosråd; rakt på sak formulerad kunskap om kroppsfunktioner, som vi bör känna till. Kapitlen, "Varningstecken, Barn" och "Förebyggande åtgärder och behandlingsåtgärder", kan särskilt rekommenderas till benäget studium.

S. H.

Lars Svennerholm: Lev ung längre, Bonniers pris 11:50.

William R. Farrar: Hur man håller magen i form, Natur och Kultur, pris 7:50.

Knack-knack i välfärdsbygget

Nu blir det pang i folkhemsbygget! "Sociala Johanson" träder in på scenen. Ungefär så lät det i stockholmstidningarnas förvarningar till boken Med samhället som föräldrar ("Sociala Johansson" berättar). Och man blir sannerligen inte besviken på effekterna. Skildringen börjar direkt på samhällets trossbotten, river med sig läsaren på en nattlig bilfärd, som slutade på sämsta tänkbara sätt för berättaren, dvs. "Sociala Johansson". Men låt oss dröja ett tag med att gå in på själva handlingen i boken.

Låt oss först konstatera, att här rör det sig om en människa, som går genom hela skalan av samhällets hjälpåtgärder; barnhem, sjukhus, fängelse — allt vad man kan tänka sig bakom begreppen samhällsvård, fattigvård, sjukvård, fångvård osv. Om man på akademiskt vis försöker systematisera avhandlingen, som är en dokumentärskildring av Torsten Hansson med Johansson Himsel som berättare, kan vi börja med språket. Nämnden för

BOKnytt

svensk språkvård skulle säkert få mycket besvärligt att finna ursprungsbeteckningarna till de ord, som används. Men här är det ju fråga om en kille, som gått på bottenapp redan från födelsen, lärt sig "kåkslang" och anstaltsglosor direkt ur den sociala verkligheten. Någon ordlek är det inte — åtminstone inte ur akademisk synvinkel.

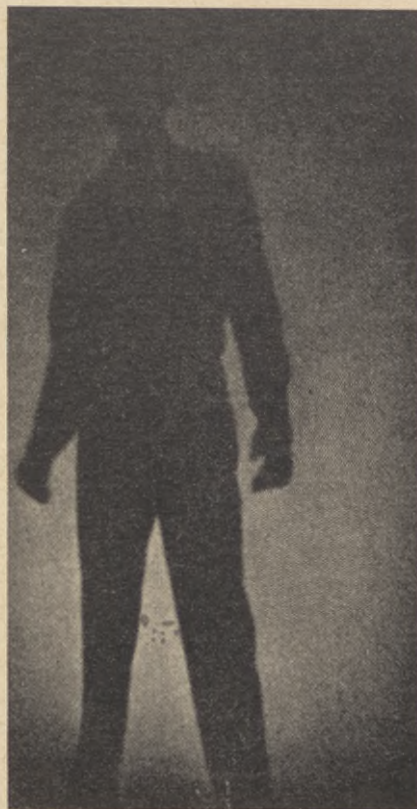

Envisas man ändå till en systematisering kan den göras i tre avsnitt. Först den helt nattsvarta delen, som sträcker sig ända fram till sidan 162. Där ljusnar det till. Johansson träffar människor, som, i skarp kontrast till tidigare erfarenheter, tror på honom. Mitt i bråten av avslagna ansökningar och framställningar åt alla håll fanns dock nykterhetslogen "Rätt och Sanning", som invalde kriminalpatienten i sin brödrakrets. Han skulle också hålla ett debattinlägg vid en diskussion om ungdomsbrottsligheten, men då sa överläkaren vid Sidsjön nej — kriminalpatienter fick inte uppträda offentligt!

Men även om nej-sågarna fanns kvar i bakgrunden ljusnade det alltjämt. Höjd-

punkten kom den kvällen han träffade Britt — en högst underlig kvinna som inte fruktade fem-femmor — varken hon heller föräldrarna. Hur många kriminalpatienter har turen att träffa sådana människor? Denna skildring — mötet med flickan utan fruktan — höjer sig i lyrisk skönhet högt över den tidigare trossbottenmodden, skär genom vintermörkret med änglavita vingar. Till och med i matbestyren dröjer bildexplosionens hetta kvar: "Den blekröda laxen låg spridd över nysilverfatet likt blomblad från en brudbukett; strömmingsrulladerna dall-

rade i gelatinspat; leverpastejen draperade sig förnämt i snövitt späck; tre sorters sill dansade ringdans med kokt skinka och prickig korv på ett runt saladjärstall; räkorna hängde fastkrokade som drunknande över dricksglaskanten: nystekta delikatessköttbullar ångade aptitretande i skuggan av fyra tulpaner och mandelpotatisen i emaljgrytan glimmade. Och mitt i alltsammans, hämtad direkt från snödrivan, stod den immiga brännvinskaraffen och liknade en svettig general framför sin trupp av pilsnerflaskornas fotfolk."

Om ovanstående citat kanske man med en biblisk jämförelse kan påstå att rösten är Jacobs men händerna är Esaus.

Forts. å sid. 18

■ SANATORIEPENNALISMEN

Forts. fr. sid. 11

Sådana skämt har näppeligen kunnat skada någon, däremot bidragit till att hålla humöret uppe. Och likadant har det varit med massor av andra påhitt av liknande slag, som exempelvis att uppmana en oerfaren nykomling att på rondan begära fyrtio droppar Agenzia Stefani mot rethosta eller O.P. Anderssons droppar till maten för bättre aptit. Att lägga stycken av bananskal under sängbenen och dra nykomlingens säng försiktigt med ett snöre sedan ljuset släckts och nästa morgon gruffa på honom för att han inte hållit sig stilla under natten var en gång ett populärt skoj, liksom att ställa upp sängen på tändsticksaskar och se förskräckelsen hos den som lagt sig i en säng som förefallit att braka ihop under honom.

Jag minns en yngling som råkade ut för det mesta i den vägen. Han mädde alldeles utmärkt när han kom och talade i överlägsen ton om för de svårt sjuka på den sal där han lades in att han inte betraktade sig som sjuk utan bara tänkte stanna en vecka för att vila upp sig. Det kände på att höra detta för kamraterna av vilka några inte hade så långt kvar att leva, så det var kanske inte så underligt att de ville sätta nykomlingen en smula på plats. Denne var till råga på allt försedd med returbiljett på järnvägen, och den räckte på den tiden tio dagar. En vecka förgick fylld av många underliga upplevelser för den nye. Bland annat hade man förklarat för honom att det röda strecket på tempkurvan var till för att man där skulle pricka in temperaturen tre gånger om dagen, vilket ledde till en överlägsen jämn temperatur, som kom överläkaren att hoppa högt när han efter några dagar fick syn på det svarta strecket genom det röda. Så kom historien med returbiljetterna fram. På kamraternas uppmaning gick den nye in till överläkaren, som hade humor. Följande replikskifte skall ha förekommit:

— När går biljetten ut?

— På tisdag.

— Det är bra. Res på måndag.

Dagen innan den lycklige skulle ge sig av sa en av kamraterna till honom att nu hade han bara stora blodtappningen kvar. Det var så, sa han, att av alla som mädde fint brukade sanatoriet tappa en liter blod på morgonen samma dag de för för att sedan ha till hands vid transfusioner. Resenären blev förskräckt, frågade när proceduren skulle äga rum och fick veta att det skulle ske klockan halv sju på morgonen. Han funderade en stund, sken upp och sa med en knipslug glimt i ögat: "Grabbar, här ska ni se en som sticker klockan sex!" Och mycket rik-

tigt. Klockan sex nästa morgon smög han sig i väg med resväskan i handen och ett belåtet leende över ansiktet medan kamraterna hade all möda att behärska sin skratllust. Det kan kanske förtjäna att sägas att den utskrivne först hade gått runt och tagit i hand och sagt adjö och bedyrat att han inte hade haft så roligt i hela sitt liv som under de tio dagar han botat sina lungor på sanatoriet.

*

Det var ju en solskenshistoria, men den hör in i bilden, ty gränsen är ofta svår att dra mellan det hälsosamma skämtet som är till för att göra tillvaron litet ljusare och de avarter som övergår i hjärtlös livning och brutal pennialism. Det är ju också klart att sådana practical jokes hänger ihop både med att det för ett tjugotal år sedan var övervägande unga människor som låg på sanatorium och att dessutom anstaltsliv alltid är en god jordmån för barnsliga tilltag. Tyvärr är det också en god jordmån för åtskillig råhet och grova, ibland hundgripliga sexualskämt. Då är man på väg in i rena pennialismen.

Vad kan man göra åt en dylik urartning? Sannolikt inte så mycket. Att gå till överläkaren tjänar inte mycket till. De skyldiga sätter bara upp ett frågande ansikte och förnekar allt ont uppsåt, som de väl för resten många gånger inte är medvetna om själva. De begriper säkert inte vad de kunnat ställa till. De klokare och hyggligare kamraterna brukar försöka hålla tillbaka plågoandarna och skydda de ömtåligare och det är nog också den enda utvägen. De känsligare och mer komplicerade naturerna kommer ändå alltid att lida mer eller mindre av omgivningens råhet tanklöshet och, hjärtlöshet. Det gäller ju också ute i livet. I viss mån härdar sjukhuslivet en människa mot olyckor och sjukdom, men det händer också att det förhärdar. Då blir det hälsosamma skämtet till hjärtlös drift och det kamratliga omhändertagandet till elakt översitteri. Så har det varit också på sanatorierna.

Sven Vallmark

Schacklösning

Lösning till M. Havels schackproblem:

1. De3! Svart är nu i dragtvång. 1. —, K×d6. 2. Te2, d×c6. 3. Td2 matt. På 1. —, c×d6 är svaret 2. Db3† och 3. Te2 matt. 1. —, d×c6. 2. Td2†, Ke4. 3. Dd3 matt. 1. —, K×c6. 2. Dc5†, Kb7. 3. D×c7 matt. 1. —, Ke4. 2. Dc5†, Kb3. 3. Dc2 matt. 2. —, Kd3. 3. Dd4 matt. Vilken variantrikedom!

■ KNACK-KNACK I...

Forts. fr. sid. 17

Snart mörknar det dock för Johansson igen. Han kör fast i "A 4-generalernas" protokoll och utlåtanden, blir slutligen klassificerad som partiellt arbetsför. Någon ordentlig rehabilitering blir det aldrig fråga om. Berättaren trycker själv på nyckelproblemen till sina misslyckanden, ofta på ett klarsynt och objektivt sätt, och under handlingens böljegang har många utropstecken hopat sig i marginalerna. Hur mycket av detta gäller just i dag för dem som snärjt in sig i paragrafernas garn? Ja, man kan stryka under och fundera om inte det ändå kan födas ett bättre socialt handlag ur denna hisnande färd genom byråkratins mörkaste tunnlar. Sociala Johansson är nämligen ingen gammal Robin Hood i den byråkratiska snårskogens utkanter — han lever mitt i bland oss TV-tittande och bilåkande välfärdsmedborgare.

Torsten Hansson: Med samhället som föräldrar — Sociala Johansson berättar, Folket i Bilds Förlag, pris 10:75.

■ MÅSTE SKOLORNA...

Forts. fr. sid. 13

händerna före skolmåltiderna? I hur många skolor finns det möjlighet till handtvagning omedelbart efter toalettbösesöken och hur inskräps vikten av att iaktta detta? Hur allmänt används individuella pappershanddukar i stället för de vanliga på rullar uppträdda gemensamhetshanddukar?

Hur ofta behandlas golven i gymnastiksalarna inte bara med sopning och skurning utan med desinfekterande medel för att få bukt med den i så många skolor förekommande fotsvampen? I hur många av våra skolor finns det andra möjligheter till luftväxling än genom fönstervädring? På hur många platser i vårt land begagnar man sig av möjligheterna till desinfektering av luften i klassrum och samlingslokaler under rasterna och efter lästidens slut för dagen med ultravioletterna lampor?

Det är många frågor av det slaget som man skulle vilja ha besvarade. Det räcker inte med att bara vädja till föräldrarna någon gång då och då.

Arne Tallberg

Under den gångna vintern ha vi varje lördag under den tid Utmaningen pågick suttit med nerverna i dallring och väntat. I kväll gäller det 5.000 i fåglar, lika mycket i Selma Lagerlöf, en tvekamp om gamla, rostiga slagskepp... och i kväll får vi kanske se Boman. Så har det låtit. Vi har räknat poäng och tusenlappar i långa banor, oavsett om vi varit TV-tittare eller fått nöja oss med att följa drabbningarna via ångradion. Poäng och pengar har blivit vår livsmelodi. Historia och 10.000-kronorscheckar har blivit ett enda begrepp. Man taxerar kunskaperna som kor, hästar, bilar och annan fast och lös egendom. Boman's historiska kunskaper och skrovliga röst var före TV-åldern en ganska ofruktbar tillgång. Nu kan man tjäna pengar på kungar, fält-herrar, slagskepp och årtal. Fågelkvitter är också en vara som kan förvandlas till skära tusenlappar.

Docenten han går i ringen...

Författaren Carl Jonas Love Almquist skrev mycket tankvärt om "Svenska fattigdomens betydelse". Så här skrev han bl. a. i sin betraktelse: "I Sverige är det icke frågan om att söka fattigdom. Den är en hemgift av naturen..." Detta s. k. "naturtillstånd" råder åtminstone inte längre i våra lördagsunderhållningar i TV. Men Almquist är ursäktad för det fanns ingen TV på hans tid, men väl "enväldiga" domare, som gjorde livet surt — men inte rikt! — för frispråkiga författare.

Dagens kulturdebattörer är inte i alla stycken nöjda med TV-underhållningen. Och det ska vi inte förvånas över. Till kulturdebattörens grundläggande egenskaper hör att vara missnöjd — och framförallt kritisk och misstänksam mot nya, krya herrar, som kryper omkring i präriegräset. En sådan herre är tydligen Nils Erik Bæhrendtz, som blivit TV-chef och i denna egenskap

Lycklige fågelspecialisten Hans Jörbäck beundrar visdomens symbol — ugglan — tillsammans med TV-chefen, Nils Erik Bæhrendtz.

också befälhavare i 10.000-kronorskamperna. Tidigare höll Bæhrendtz till i programpunkten Tidsspeglarna i den gamla ångradion, en programpunkt för högre former av kulturdebatt, kyliga observationer och kritiska kommentarer till kulturyttringarna.

Nu förefaller det som om Nils Erik Bæhrendtz tröttnat på att trycka i präriegräset tillsammans med debattörerna i de tunnare luftlagren. Han klev djärvt fram på TV-

scenen i strålkastarbelysning och möblerade om i rekvisitan. Vi fick uppleva en ny sorts renässans för kunskaperna i TV-rutan. Kunskapen blev prisbelönad; docenten liknas av en kulturskribent vid en ringdomare, som sträcker segrarens arm i luften på äkta boxningsmänér. "Klä inte ut kunskapen i boxardress", varnar skribenten." Det nuvarande kunskapsraseriet med hårda bandage och med tusenlappar hägrande framför näsorna har faktiskt drag av malplacerad boxningsmatch."

Kjell Boman och Per Stille med 10.000-kronorscheckarna.

Under tiden byggs TV-nätet ut till nya geografiska områden i folkhemmet. Och folk, som spekulerar i TV-apparatköp väntar sig nya tävlingar i historiebrottning, vinkunskap, pansarbåtslära, indianvetenskap och mycket annat, som man nu fått smaken på. Att vara chef för en ny kulturyttring som TV är minnsann inte lätt. Folk vill ha valuta för den relativt höga kostnad apparat-innehavet medför. Docenten måste gå vidare i ringen. I varje fall kan man säga att han redan vunnit första rondan.

S. H.

I den öppna spiseln flammade tjärveden och kastade ett rött, flackande sken kring stugan. Men det nådde inte in i de mörkaste vråna. Där ormade och krälade skuggor och skrömt. Och fönsterögonen glodde styggt och ondskefullt under höst- och vinterkvällarna. Fotogenlampans röda ljus kunde inte skingra mörkret. För övrigt hade man inte alltid råd att ha lampan brinnande. Fotogenen var dyr, det var ont om kontanter.

Under de långa, mörka kvällarna satt man och lyssnade till någon synt eller klok käring eller gubbe. Ett oändligt malande fram och tillbaka om övernaturliga ting. Vi satt där ungefär som man nu för tiden sitter och lyssnar på radion. Skrömtkärningarna var min barndoms radio, över huvud taget de enda nöjen jag kan minnas från min barndom. Det dansades väl någon gång på slätterkalas eller då "rumpan", efterflottningen, var slut. Men för det mesta fick vi ungar inte vara med vid sådana tillfällen.

Ett enda slätterkalas har jag minne av, och då var jag inte större än en tvärhand, som man brukar säja. Då dracks det brännvin, då slogs man så att blodet rann, då kurade ungar och kvinnfolk som rädda hönor och kycklingar i buskarna. Men skrömt-historierna hörde snart sagt till de vardagliga nöjena. Skrömt-fans allomstans då för tiden. Ungarna var för det mesta så skräckslagna över allt farligt, som fanns i mörkret, i lidren, ute i höstruskiga skogen, att de knappast vågade sig ut på dass om kvällarna. Och var de absolut tvungna att gå ut, satte de av i sken och sprang för livet undan skrällen.

På vedlårn eller i gungstoln satt Rönnbergs Anna och Molunds Kaje, och vad allt nu dessa skrömtkärningar hette. Och de spädde på skrömtämbaren och vittersåarna. Och den ena historien flätades in i den andra. Kedjor skramlade kring döende gnidares sängar. Det var Djävulen som skramlade med mörksens kedjor. Ormar med glödande ögon snodde och ringlade kring dödshusen. Och nog begrep en fäll vad det var. Molunds Kaje och Rönnbergs Anna visste det. De såg vad andra inte såg. Och där satt småkvaddarna och småstintorna och lyssnade så spånt, att ögonen nästan ramlade ur skallen på dem.

Så här kunde det låta.

— Det satt några karlar i en skogsskoja och spelade kort. Det var en söndagsförmiddag medan prästen stod i predikstolen. Men de här karlarna brydde sig varken om präst eller kyrka, de bara slog och dunkade med sina kortlappar.

Men då vart det plötsligt ett o Herrans liv på kojtaget. Karlarna trodde att det

SKRÖMT

En historia från Ådalen

av EMIL HAGSTRÖM

var någon som skojade med dem och gick ut för att läsa lusen av fridstörarna. Men inte en människa blev de varse. Inte på taket och inte någonstans kring kojans. Då gick de in och fortsatte spelandet. Och samma sak upprepades.

Då vart de rakt som rädda. Och de lade undan kortleken och brännvinsflaskan ställde de in i skåpet. Då vart det lugnt.

Den gången var skrömt-fans tydligen av det mer gudaktiga slaget. Det kanske var vittra, som tänkte på sin hårda lott i fördörelsens kedjor, för se vittra, det är Kains barn under jorden. Det straffet fick de av vår Herre för sin stamfaders illgärning. Visserligen kunde det ibland finnas klenrogn lyssnare som förmodade, att vittra bara varit några buspojkar från bygden, som skojat med gubbarna i kojans. Men att vara så klenrogen var rent av syndigt. Och de tystades ner. Det fanns mycket oförklarligt mellan himmel och jord och under jorden.

Och Rönnbergs Anna fortsatte att mala.

En familj nola skogs hade besvärligt med sin ladugård. Man hade försökt med stål, vilket brukade hjälpa mot oknytt, men den här gången hjälpte det inte. Vareviga morgon när husmodern kom ut för att mjölka, var korna lösta från sina bindslen och tycktes vara rent onaturligt vettskrämda. Slutligen gick husfadern till en klok gumma, som genast var färdig med en förklaring.

— Och Rönnbergs Anna fortsatte att mala.

Det var vitrer som bodde under lagårn, sa hon. Och de tyckte inte om att ha gödselrännan i finrummet. Vem skulle förresten tycka om det? Det fanns bara ett att göra, och det skulle hon tala om, bara hon fick sitt kvarter brännvin. Och det fick hon. Jo, det var bara en enda sak som hjälpte. Man fick flytta lagårn. Det gjorde man och sedan den dagen lämnades korna i fred.

Jaa. Och det fanns lärda präster på den tiden. Var finns det nu för tiden en präst, som kan läsa bort fanstyg och leda ut viterhingstar ur böndernas stall? Det kunde prosten Runsten i Sollefteå. Djävulen och allt hans anhang, hade i prosten Runsten en arg vedersakare. I vart fall om man fick tro Molunds Kaje, som var en sant gudfruktig människa om än lite rallig till vardags. Till söndags knöt hon svartschaletten under hakan, lade in psalmboken i en snövit näsduk, som gjorde sig särskilt bra mot hennes svarta fingervantar. Sådan var hennes kyrkgång.

Nå, det var Runsten. En mycket lärd man, som studerat svartkonst och vit magi och det ena med det andra i Wittenberg. och det ena med det andra i Wittenberg. Pastors det. Därför anlätades han ofta då det gällde att läsa bort vitrer. Ibland bara stack han håll på fönsterblyet. Det var på den tiden man hade blyinfattade rutor. Och så läste han ut otyget genom det lilla hålet. Och det pep och gnall och luktade svavel i stugan. Men ut måste dom.

Så hände det sig en gång, att en bonde i en by uppåt Adalen hade fått Fan själv i stallet. Bondens märr fick ingen nattro. Vareviga natt stampade och slog det i stallet. Och gnäggade och skrek. Och var-enda morgon stod märren och darrade och var löddrig av svett. Och det kunde en ju förstå, sa Molunds Kaje, att ingen husbonde vill ha det på det viset i sitt stall. Och då det inte bättrade sig, reste karlen ned till Runsten och han följde med.

Och då de kom fram, gick han bara in i stallet och kom genast ut. Det såg ut som han var tomhänt. Men det såg också ut som han ledde en häst i pannluggen. Och läste gjorde han hela tiden. Och det var obegripliga saker på latin.

— Det var en viterhingst, sa Runsten efteråt och torkade sig med näsduken i ansiktet. Det kostar på att läsa bort skrömt, om det ska bli ordentligt bortläst.

Detta om vitrererna. Man kan också råka ut för Djävulen själv. Det gjorde en torpare då han var på hemväg en mörk kväll. Han grubblade över vad det kunde betyda, att just han fått se Den onde. Och hur han grunnade, kom han till den slutsatsen, att det berodde på att han tagit fästnö i huset, trots att sorgeåret

Vareviga morgon, när husmodern kom ut för att mjölka var korna lösta från sina bindslen ...

Emil Hagström är en finstämd vismakare, en genuin folkskald kvar i vårt våldsamt mekaniserade samhälle. Lyriken är hans livsluft, men också prosan flyter fram lekande lätt. Att läsa Hagström är att återvända till naturen — hans lustbetonade vändningar innefattar en djupare klangbotten för den som gör sig mödan att lyssna. En sammanställning av Emil Hagströms lyrik med titeln "Visor i Tidlösa" utgavs av Fibs lyrikklubb 1959.

efter hans hustru inte var tillända. Och då Djävulen visat sig för tredje gången, bad han kvinnan packa sig iväg. Det gjorde hon, men skaffade sig genast en ny karl som hon flyttade ihop med. Och den karln plågade hon med sin illfundighet så svårt, att han en dag i slåtertiden gick och hängde sig i en hölada.

Men torparen, som gjort sig kvitt henne, tackade en god försyn, som sänt Den onde i hans väg. Av den historien kunde man lära sig, att även Djävulen kan göra gott ibland. Fast han kanske inte riktigt menar det, antog Molunds Kaje, slog kaffe på fatet, blåste och drack och sög på toppsockerbiten.

Och då kaffet var drucket, hade genast en ny historia runnit till. Den onde, han kunde visa sig i många gestalter. Uppe i en av skogsbyarna bodde en bondhustru, som råkat ut för Fan själv i skepnad av en stor, svart hund, som aldrig vek från hennes sida, bara glodde på henne med sina glödande ögon. Annat folk såg inte hunden förstås, men man trodde henne på hennes ord och skickade efter prästen.

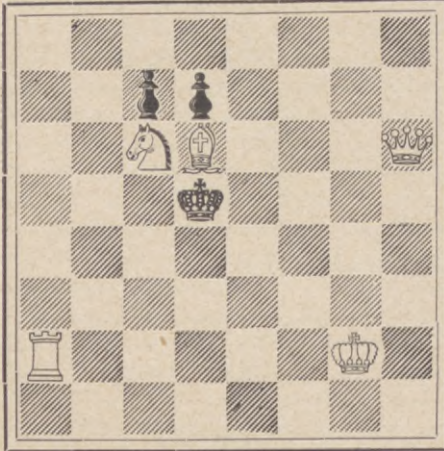
Och prästen kom och stack håll på blyinfattningen, som brukligt var vid sådana besvärigheter. Och sedan ställde han sig att läsa. Men hunden brydde sig inte om det. Då tog prästen och sjöng en psalm, men det gjorde fortfarande ingen verkan. Då blev prästen arg och fick tag i en

Forts. å sid. 22

Redigerat av
A. HILDEBRAND

PROBLEM
av **M. Havel**
Vynalezý a Pokroky 1905

Matt i 3 drag

Tredragaren är komponerad av den ny-ligen avlidne tjeckiske problemisten Miroslav Havel — en av världens allra främsta schackkomponister. Vi hoppas att våra läsare klarar detta ovanligt vackra problem på egen hand. I annat fall återfinns lösningen på sidan 18.

ETT VM-PARTI

Matchen om världsmästerskapet mellan Botvinnik och Thal i Moskva har tilldragit sig schackvärldens största uppmärksamhet. Ingen VM-match sedan Aljehins kraftmätning med Capablanca i Havanna 1927 kan mätas med årets match i spänning och intresse. Schackgeniet Thal går alltid sina egna vägar och inte ens världsmästaren har i skrivande stund lyckats motstå hans infall och kombinationer. Partiet som följer är mycket omväxlande och bjuder på fullödlig kamp in i det sista.

Caro-Kann

Tredje matchpartiet

Vit: M. Thal

Svart: M. Botvinnik

1. e2—e4	c7—c6
2. Sb1—c3	d7—d5
3. Sg1—f3	Lc8—g4
4. h2—h3	Lg4×f3
5. g2×f3?	—

Vit förstör sin bondeställning på kungsflygeln i stället för att spela det vanliga 5. D×f3. Det gäller nu för svart att vederlägga vits 5:e drag men detta är långt ifrån lätt.

5. —	e7—e6

Givetvis kan svart spela 5. —, d4, men om detta är bättre än partidraget får en framtida teori utvisa.

6. d2—d4	Sb8—d7
7. Lc1—f4	Lf8—b4
8. h3—h4	—

Positionellt mera motiverat verkar fortsättningen 8. Tg1, men Thal är Thal och han går alltid sina egna vägar.

8. —	Sg8—f6
9. e4—e5	Sf6—h5
10. Lf4—g5	Dd8—a5
11. Lg5—d2	Da5—b6
12. a2—a3	Lb4—e7
13. Ld5—e3	g7—g6

Svart kan givetvis inte inlåta sig på bonderovet 13. —, D×b2? på grund av 14. Sa4 med damvinst.

14. Sc3—a4	Da5—d8
15. Dd1—d2	Sh5—g7!
16. Le3—g5	h7—h6!

Världsmästaren har genom en följd av starka drag lyckats komma i positionell fördel, men därifrån och till seger är det ännu långt.

17. Lg5×h6	Sg7—f5
18. Lh6—f4	Th8×h4
19. Th1×h4	Sf5×h4
20. 0—0—0	b7—b5
21. Sa4—c5	—

Reträtten 21. Sc3 kunde ha framkallat det starka b5—b4.

21. —	Sd7×c5
22. d4×c5	Le7×c5
23. Lf1—e2	Lc5—e7
24. Kc1—b1	Dd8—e7
25. Td1—h1	0—0—0
26. Lf4—g3	Sh4—f5
27. Th1—h7	Td8—f8?

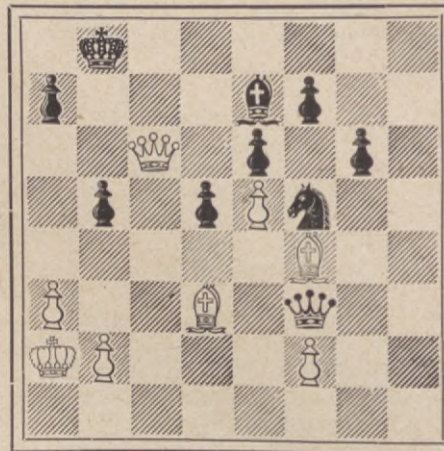
Botvinnik gör sig skyldig till en inexakthet som Thal ögonblickligen utnyttjar. Hade svart spelat 27. —, Lc5 hade Thal haft betydligt större svårigheter.

28. Lg3—f4	Dc7—d8
29. Le2—d3	Tf8—h8

Svart har lagt beslag på h-linjen, men samtidigt utsätts hans kungsflygel för ett farligt angrepp.

30. Th7×h8	Dd8×h8
31. Dd2—a5!	Dh8—h1†
32. Kb1—a2	Dh1×f3
33. Da5—a6†	Kc8—b8
34. Da6×c6!	—

Thal offerar löparen för att kunna angripa med damen och den återstående löparen.

34. —	Df3×f4
35. Ld3×b5	Df4×e5!

Svarts försvar räcker precis till för att parera vits mattangrepp och Thal får nöja sig med remischackar.

36. Dc6—e8†	Kb8—b7
37. De8—c6†	Kb7—b8
38. Dc6—e8†	Kb8—b7

Vit kan inte spela på vinst, ty 39. La6† strandar på K×a6, 40. D×c6†, Ka5 och 41. b4† går ej på grund av L×b4. Även 41. c3 är otillräckligt på grund av De2.

Kulturkontakt

heter en tidskrift, som uppehåller traditionen om en kulturdebatt på högsta möjliga nivå. Vi har inte så många sådana skrifter numera — de brukar i regel vara kortlivade företeelser, som försvinner likt lysande kometsvanor i den andliga stratosfären. Kulturkontakt utges av Gebers förlag, professor Ingemar Hedenius står som ansvarig utgivare och i nr 1 för 1960 finns en rad av högklassiga bidrag och debattinlägg. Särskilt bör nämnas en artikel om "De oberörbara i dagens Indien" av Arvid Wachtmeister och ett stycke ur en bok av Anton Tjechov. Det senare bidraget är en översättning ur en hittills nästan okänd bok av den världsberömda författaren — i varje fall torde den inte finnas översatt på något västerländskt språk. Om tidskriften Kulturkontakt, som kostar kr 2:25, vill man bara tillägga: måtte den få leva vidare i motsats till Prisma, Tidsbilden och andra saligen av-somnade kulturorgan.

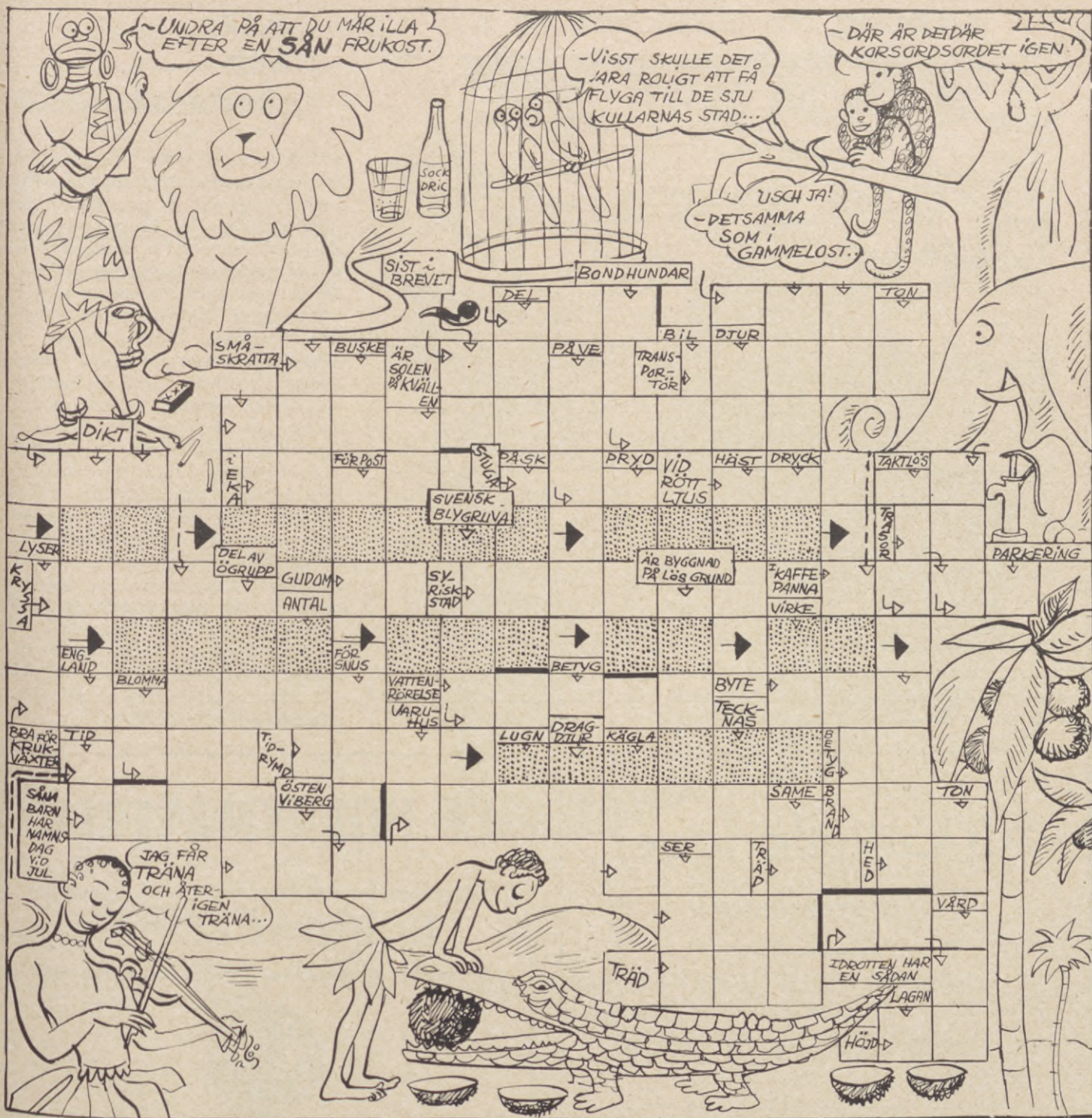
Klassiskt om fransmän

År 1859 utkom en bok med titeln "Fransmän i stan" av Fritz Reuter. Över ett hundra år efteråt kan man nu i svensk översättning njuta av den småfinurliga humor Reuter producerade. Författaren levde annars inte själv så sorglöst som man kan frestas att tro. Han satt i fängelse åtskilliga år, blev 1836 dömd till döden, men benådades. Boken "Fransmän i stan" är naturligtvis ett barn av sin tid, vilket inte kan hindra att en del gott folk trivs med detta smånippriga berättande än i dag. Den unika tidsskildringen ingår i bokförlaget Natur och Kulturs klassiker-serie Levandé litteratur. Utstyrseln är trevlig och priset 10:50.

■ "SKRÖMT"

Forts. fr. sid. 21

stor familjebibel som låg på kammarbordet. Och han drämde bibeln i huvudet på Fan. Och då blev det äntligen fart på honom. Han for ut genom det lilla hålet i fönsterblyet. Och det var ett förfärligt gni och gnissel. Och det blåste upp en svår snöstorm och det fanns karlar som sett stora, svarta oväderskäringar svepa fram över åkrarna. Och det tycks finnas tockna fortfarande, som det i denna kväll blåser och ylar kring stugan.

Bildkrysts nr 5

Namn

Adress

Postadress

Vårt maj-kryst ser en smula Afrika-betonat ut — men omväxling i klimat skadar inte den intellektuella leken — lycka till i djungeln!

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 4149, Stockholm 4, tillhanda senast den 10 juni. För att få deltaga i tävlingen skall tävlingsbrevaren vara märkta "Bildkryst nr 5". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status' augustinumner 1960.

Lösning till Bildkryss nr 3

Pristagare: 1:a pris kr 25:—, Karl Axel Svahnström, Tollare folkhögskola, Klinten. 2:a pris kr 10:—, Gunnel Blomdahl,

Proviangatan 18, Kalmar. 3:e pris kr 5:—, Judith Palm, Hjärnegatan 9, 2 tr., Stockholm K.

Res och studera!

Folkuniversitetet bjuder i år på en sällsynt omväxlande kollektion av resmöjligheter till utlandet. Ja, om man vill ägna sig åt strövtåg i vår inhemska lappmark går också det bra. För skolungdom anordnas inte mindre än 62 olika språkresor. För de vuxna finns följande att välja på:

26 resor till England, Tyskland, Österrike, Frankrike, Spanien, Italien och Ryssland. Dessutom anordnas 9 kurser i Norden. De flesta resorna är språkkurser, som ger praktiskt användbara kunskaper, men det finns även kurser för den som t. ex. önskar måla i Cadiz i Spanien, fotografera i Paris eller i Jormlien, göra strövtåg i Lule Lappmark eller för den som vill lyssna till musik vid festspelen i Salzburg, Aix-en-Provence eller Bergen. Fyra speciella lärarkurser i språk arrangeras; vissa kurser har dessutom särskilda undervisningsgrupper för lärare.

Programmet kan rekvideras från närmaste SJ resebyrå, Kursverksamheterna i Stockholm, Uppsala, Göteborg och Lund eller från Folkuniversitetets kansli, Västmannagatan 8, Stockholm Va.

AB Cirkelförlaget

Tryckericentralen

Tel. 22 20 80 Göteborg Tel. 22 20 80

KÖP

SOLSTICKAN

AB HOBBYMATERIAL

Vi tillverkar nu över 200 olika intressanta och stimulerande

HOBBYARBETEN

i halvfabrikat för dekorations-, present- och nyttoartiklar

Bland våra nyheter finner Ni bl. a.:

Läderserien med ett 20-tal vackra och användbara artiklar såsom väskor, damskärp i vårens modfärger, fotoramar, nyckelfodral m.m.

Plastöverdragen silkestråd för virkning av ex.-vis halsband, underlägg för glas och flaskor m.m. Tråden är vacker, smidig och stark och kan levereras i 18 olika färger.

Rekvirera vår katalog som även innehåller en arbetsbeskrivning för varje artikel

PILGATAN 9, MALMÖ — tel. växel 73475
Utställning — Ö. Tullgatan 1

NORRKÖPING

Gummicentralen

Stockholmsvägen 22—26
Tel. 268 30 NORRKÖPING Tel. 268 30

Utför alla slags reparationer
Försäljning av nya ringar

MOTSTRÄVIG PATIENT

— Han vägrar ta medicinen!

GYNNA

SVENSK

INDUSTRI

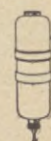
SIEVERTS

TVÅLAUTOMATER

i hygienens tjänst

Sieverts tvålauto-
mat användes i allt
större utsträckning
inom våra sjukhus,
industrier och i
offentliga tvättrum.
Användbar både för
flytande tvål och
desinfektions-
vätskor.

Sieverts tvålauto-
mat har patentsökt
tryckventil med li-
ten kontaktyta som
reducerar smitto-
risken till ett
minimum.

AB MAX SIEVERT, SUNDBYBERG

Prästgårdsg. 9. Tel.: 28 25 30. P. O. B. 55

Filial: Norra Larmg. 11—13. Tel.: 13 15 20 Göteborg

En kvalitetsgod trycksak
till lägsta pris

Ring 13377 i Borås

AB Tryckericentralen

Lundin & Lindberg

Tel. 313 64

Våduren 21
ESKILSTUNA

Tel. 313 64

En läkemedelsindustri på frammarsch...

medel mot tuberkulos

PAS
Tibinide
Nupasal

vitaminpreparat

Multiplex
Bascoplex
Beviplex m. fl.

järnpreparat

Aktifer
Guttafer
Di-Ferrosan
Ferro-B m. fl.

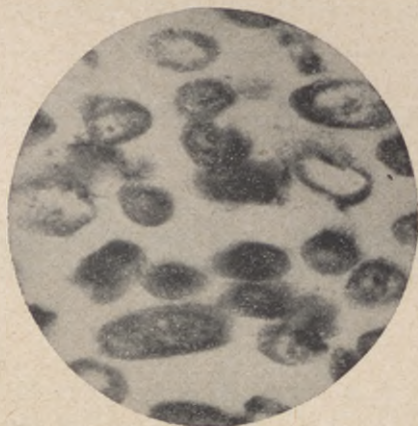
Ferrosans verksamhet bygger på mångårig erfarenhet och givande samarbete med svensk medicinsk forskning.

Ferrosans forskning och produktion är huvudsakligen inriktad på vidstående läkemedelsgrupper.

FERROSAN — MALMÖ

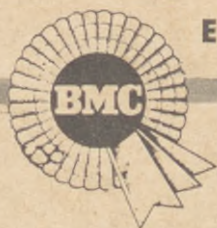
CYKLOSERIN KABI

— ett nytt vapen i kampen mot lungtuberkulos

Cykloserin är ett antibiotikum, som bildas av vissa streptomycesarter. Cykloserin har effekt mot ett flertal grampositiva och gramnegativa bakterier. Av särskild betydelse är emellertid dess verkan mot *Mycobacterium tuberculosis*. Cykloserin erbjuder ännu ett vapen i kampen mot lungtuberkulos, speciellt värdefullt, när resistens mot andra tuberkulostatiska medel uppstått.

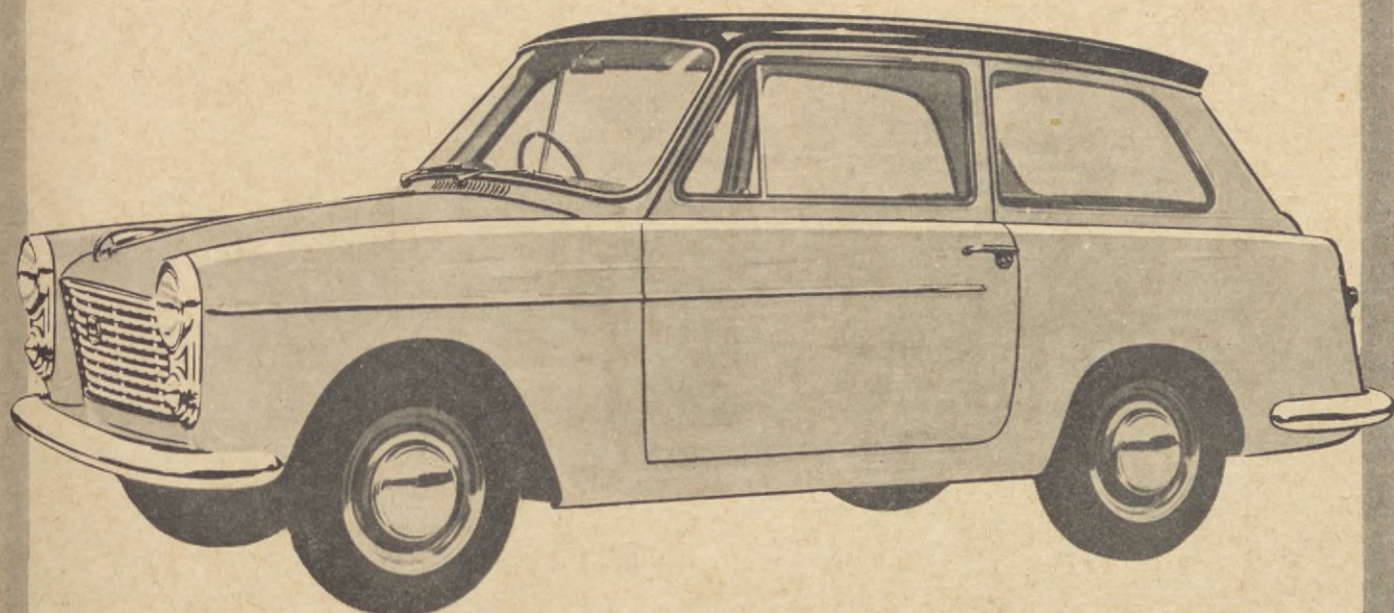
EN NY TRIUMF FÖR BMC — EUROPAS STÖRSTA BILINDUSTRI

Austin

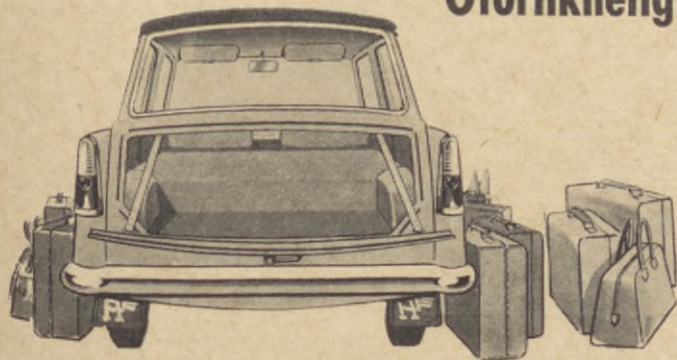
A40
FUTURA

bilen som revolutionerat världens biltänkande

Oförliknelig skönhet i teknisk särklass...

Ritad i Italien av Farina

Byggd i England av Austin

Pinin Farina dikterar bilmotet. Det innebär att en kaross med hans signatur är många år före sin tid. Titta bara på en sådan detalj som dörrarna. De är nära en meter breda och tillåter bekväm in- och urstigning. Italien-ritade Austin A 40 tillverkas idag vid BMC, världens modernaste och Europas största bilfabrik. Italiensk formgivning och brittiskt bilkunnande har gett morgondagens bil idag.

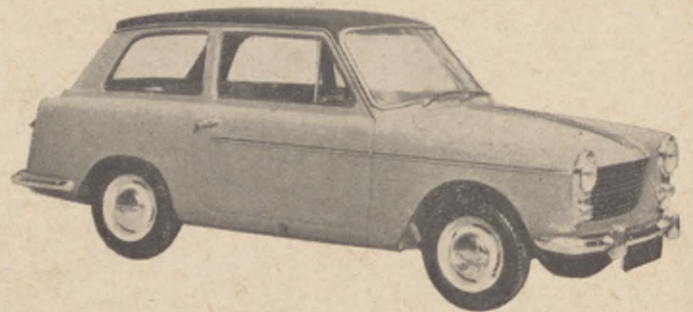
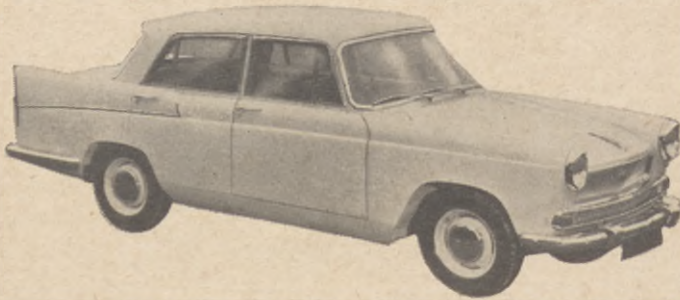
Praktisk vardagsvagn och flott familjebil

Austin A 40 innebär en revolution mot slentrianmässigt biltänkande. Den kombinerar det bästa av den praktiska vardagsvagnens och den eleganta familjebilens egenskaper. Den utdragna taklinjen ger invändig rymd, bättre sikt och generös takhöjd. Det lätt åtkomliga bagageutrymmet är elastiskt — det växer eller krymper alltefter behovet.

PROVKÖR MORGONDAGENS BIL *redan idag*

Hans Osterman Försäljnings AB, Södertälje 2. Tel. 329 60

7 Austin bilar

15 Televisionsapparater
2 Hushållsassistent
40 Bordsserviser m.m.
4.479 värdefulla vinster

CHANSA
VINN

Sammanlagd
vinstsumma:
över 200.000:—

DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUNDS RIKSLOTTERI 1960

Härmed beställes

..... st. lotter à 2:— att sändas mot postförskott + porto, eller

..... st. lotter à 2:— att sändas varje månad fr. o. m. maj t. o. m. sept. 1960 mot postförskott + porto, samt dragningslista à 25 öre, som sändes omedelbart efter dragningen.

Namn:

Adress:

Var god texta!

Sänd ej pengar med denna rekv. STATUS 5/60

Frankeras
med
20-öres
frimärke

DLR-lotteriet

Box 4149

STOCKHOLM 4

BILDA FAMILJEKEDJAN!
LOTTPRIS 2 KRONOR
REKVIRERA NU

Vid rekvisition av minst 10 lotter i samma sändning — dragningslista gratis och 10 % rabatt

20 lotter i samma sändning — dessutom portofritt

Minst en lott till varje familjemedlem ökar familjens vinstchans!